

Primorski dnevnik, Trst

- Sandor Tence. Dogovor za vsemanjšinski center na Stadionu 1. Maj : Trst – SKGZ, SSO, ZŠSDI, Bor, Gabrovec in Ukmar. Deželi bodo predlagali investicijo 2,7 milijona evrov iz zaščitnega zakona. Primorski dnevnik, št. 180, 4. 8. 2017, str. 3
- Sandor Tence. »Slaba novica najde prej prostor kot dobra, žal«: Slovenija – Ilinka Todorovski, varuhinja RTV Slovenija o poročanju o Slovencih v Italiji. »Večinski narod premalo pozna življenje Italijanov in Madžarov«. Primorski dnevnik, št. 181, 5. 8. 2017, str. 3
- »Cilj je bilo etnično čiščenje«: Ljubljana – Srbi v Sloveniji prikazali svoj vidik hrvaške vojaške operacije Nevihta. Primorski dnevnik, št. 181, 5. 8. 2017, str. 2
- »Prizadevanja za združitev se izrojevajo v novo ločitev«: Trst – Upravni odbor Glasbene matice na izredni seji o predvideni združitvi s SCGV Emil Komel. Že pred časom so se opredelili za skupno šolo. Obžalujejo, da kvaliteta in ponudba nista predmet obravnave. Primorski dnevnik, št. 182, 6. 8. 2017, str. 3
- Skrb SKGZ in SSO za beneške Slovence: Špeter – sestanek o aktualnih vprašanjih. Primorski dnevnik, št. 182, 6. 8. 2017, str. 3
- Velik spomenik kralju Matjažu jabolko spora med Romuni in madžari: obisk v Cluju, glavnem mestu Transilvanije. (v dveh nadaljevanjih) Primorski dnevnik, št. 182, 6. 8. 2017, str. 11
- (ale) »Prefektura ne more ostati križem rok«: Gorica – opozicijska fronta zahteva nastanitev prosilcev za azil. Primorski dnevnik, št. 183, 8. 8. 2017, str. 10
- Sandor Tence. »Zgledujemo se po naših bankah in opustimo lekarniško tehtnico«: manjšina – pogovor s poslanko Tamaro Blažina. Ni jasno, česa si želimo na glasbenem področju« Prednost Stadionu 1. maj. Primorski dnevnik, št. 184, 9. 8. 2017, str. 1, 3
- Vesna Pahor. Proces beatifikacij duhovnika Jakoba Ukmarja na mrtvi točki: Trst – osem let po zaključku tržaškega škofijskega dela postopka. Primorski dnevnik, št. 184, 9. 8. 2017, str. 5
- (ide) Del strehe Trgovskega doma zaščitili z mrežo: Gorica – čas in vlaga načela leseno strukturo. Primorski dnevnik, št. 184, 9. 8. 2017, str. 10
- Matična, zamejska in zdomska Slovenija morajo biti eno: Svete Višarje – sporočilo z 29. Romanja treh Slovenij. Primorski dnevnik, št. 184, 9. 8. 2017, str. 13
- (mk) Zahteva po občinskih jaslih za slovenske otroke: Opčine – soglasna resolucija vzhodnokraškega rajonskega sveta. Primorski dnevnik, št. 185, 10. 8. 2017, str. 3
-

Primorske novice, Koper

- Sašo Dravinec. Mesto z veliko slovenskimi sledmi: pomembni slovenski ustanovi na Dunaju, Korotan in Knaflov dom, vodi Anton Levstek. Primorske novice, št. 179, 4. 8. 2017, str. 15/17
- Vesna Humar. »Primorci smo od vseh Slovencev še najbolj uravnovešeni«: zgodovinar Jože Pirjevec o ovaduški aferi, svoji novi knjigi o partizanih in spravnem spomeniku. Primorske novice, št. 179, 4. 8. 2017, str. 12/14

Delo, Ljubljana

- **Ladje pred Libijo, nemške humanitarce ustavili. Tone Hočevar. Delo, 04.08.2017, str. 24**

Rimski parlament odobril omejeno intervencijo. General Halifa Haftar grozi z letalskimi napadi, humanitarci protestirajo Italijanski parlament je izglasoval dovoljenje vojaškim ladjam,- da vplujejo v libijske vode, preprečijo trgovino z ljudmi in zaprejo neomejene ilegalne poti v italijanska pristanišča. Že -nekaj minut zatem je v libijske- vode vplula prva italijanska ladja, na Lampedusi pa so pregledali in zasegli nemško ladjo- luventa, ki vozi migrante za nemško humanitarno organizacijo Jugend Rettet.

Italijansko notranje ministrstvo je pred glasovanjem v poslanski zbornici in senatu objavilo zadnje uradne podatke o številu revežev iz Afrike in Bližnjega vzhoda, ki jih v italijanska pristanišča dovažajo ladje humanitarnih organizacij, potem ko jih velikokrat rešijo smrti v valovih Sredozemlja. Prav vse vozijo v Italijo, saj jih ne sprejema nobena druga država.

V prvih sedmih mesecih letošnjega leta je v italijanskih lukah pristalo 95.215 migrantov, kar je 2,73 odstotka manj kot v enakem obdobju lani (97.892). Prvič se je zgodilo, je poudarilo ministrstvo, da se je število migrantov zmanjšalo. V poslanski zbornici je za operacijo glasovalo 328 poslancev, 113 jih je bilo proti, 22 pa vzdržanih. Berlusconi je naprej, Italija je podprla Demokrate, ki so pripravili zakonski osnutek. Severna liga je bila proti, zahteva pa popolno blokado pristanišč, s čimer si pridobiva nove volivce. Skrajna desnica se je vzdržala glasovanja. Enotno proti je glasovalo Gibanje 5 zvezd, ki se

razglašča za prvo politično silo v državi. Poseg za ladjami pred libijsko obalo se mu zdi premalo odločen in samo propagandne narave.

Operacijo, ki je razburila italijansko politično javnost in tudi znotraj sprla nekatere stranke, so v vladajoči Demokratični stranki in pri njenih zaveznikih ocenili za rešilno bilko pred parlamentarnimi volitvami, ki bodo najverjetneje razpisane za spomladi. Takrat utegnejo volivci po zadnjih napovedih anketarjev izločiti stranke, ki se ne bodo znale »postaviti za italijanske interese«. Javnost je sodeč po komentarjih v časnikih vse bolj prepričana, da se bo v primeru Libije še enkrat zgodilo, da bo Italija dobila na pleča ilegalne migrante, Francija, s katero se odnosi po Macronovem prihodu zaostrojuje, pa se bo pogodila za nafto.

Napeto pred Libijo, napeto doma

Prva izmed predvidoma šestih ladij, ki bodo sodelovale v operaciji, je vplula v libijske teritorialne vode samo nekaj minut po glasovanju v Rimu. Na pomoč je priskočila libijski obalni straži, kakor sta se prejšnji mesec dogovorili libijska in italijanska vlada.

Skoraj hkrati se je po informacijski mreži Al Arabija razvedelo, da je nasprotnik vlade v Tripoliju, general Halifa Haftar, v Tobruku izdal povelje svojim bojnim letalom, naj se pripravijo na bombardiranje italijanskih vojnih ladij. Uradni italijanski viri so to novico zanikali.

Italijanske oblasti so takoj po glasovanju na Montecitoriu v pristanišču na otoku Lampedusa ustavile nemško ladjo Iuventa, ki vozi za humanitarne organizacije Jugend Rettet. Pregledali so jo in zaplenili, na kopno pa dovolili dvema sirskima beguncema. Italijanski spletni mediji so to novico pospremili z vrsto posnetkov, ki naj bi dokazovali, da so nemški humanitarci tesno sodelovali s trgovci z ljudmi, jim sporočali, kdaj se bodo približali libijski obali. Prebežnike so menda sprejemali na krov kmalu po vplutju gumijastih čolnov, na katerih mafijske organizacije pošiljajo v vodo reže, ki so prej plačali za pot vse, kar so imeli, velikokrat že vnaprej prodali tudi svoje organe.

Predvidevajo, da se bodo italijanske oblasti lotile tudi drugih ladij, ki vozijo prebežnike. Italija je že nekaj mesecev spremljala njihovo delo in ugotovila, da marsikatera ladja neposredno sodeluje z mafijci pri ilegalni trgovini z ljudmi.

Spor med Rimom in humanitarci

Italijansko ministrstvo za notranje zadeve je v začetku tedna sklicalo sestanek s predstavniki vseh humanitarnih organizacij, ki v Sredozemlju z gumijastih čolnov v zelo slabem stanju pobirajo prebežnike. Nekaj organizacij je podpisalo dogovor, Jugend Rettet je ena izmed tistih, ki na srečanju z italijanskimi oblastmi v Rimu niso hotele podpisati sporazuma o pravilniku, ki naj ureja promet med libijsko obalo in italijanskimi pristanišči. Humanitarci po večini nasprotujejo italijanskemu nadzoru nad humanitarnimi ladjami, predvsem pa se ne strinjajo z določilom, da bodo humanitarne prevoze spremljali italijanski oboroženi agenti, ki bodo poskrbeli, da humanitarci ne bodo sodelovali z mednarodnimi mafijami, ki služijo na račun -migrantov.

Svarila pred masakrom nad migranti

Humanitarne organizacije, najbolj glasna je Human Rights Watch, pa tudi Zdravniki brez meja, svarijo, da bo italijanska operacija ogrozila življenje tisočev ljudi. Nadzor ob obali bo prisilil posrednike potovanja, da bodo migrante, ki so jih za velik denar pripeljali že z južne libijske meje, puščali na obali. Tam zanje ni primernih namestitev, tudi hrane ni, higieni pogoji so nemogoči.

Humanitarci kažejo s prstom na Italijo, češ da z operacijo pred libijsko obalo ogroža življenje tisočev ljudi, Rim pa obtožuje humanitarce, da se grede rešitelje človeštva, njihovo samaritanstvo pa plačuje Italija, kamor humanitarne ladje vozijo migrante, ki jih ne mara nobena druga država.

- **Hrvaške »igre brez meja« ob schengenski meji v zalivu. Boris Šuligoj. Delo, 05.08.2017, str. 2**

Meja na morju. Hrvati po novem s tremi policijskimi čolni hkrati na enega slovenskega ribiča – Policisti dveh držav se opozarjajo o tem, kdo krši čigavo morje

Piran – »V takšnih razmerah je res zelo težko ribariti v slovenskem morju pred Piranom. Hrvaški policisti so me v minulih dneh večkrat ovirali pri delu s kar tremi čolni naenkrat. Ribolov postaja na ta način nevzdržen,« nam je potožil izolski kočar Mitja Sluga, ki v teh dneh edini poskuša srečo v morju pred Piranom. Hrvaški policisti so spremenili taktiko nadzora na morju, saj zdaj posredujejo s tremi čolni hkrati na enega slovenskega ribiča.

Čoln Mitje Sluga je čolničnik v primerjavi s policijskimi čolni. Z globinsko kočo poskuša srečo pri muškarnih hobotnicah (folpi). Drugi (redki) kočarji počivajo ali pa lovijo v Koprskem zalivu mole in skuše, zato hrvaški policisti nimajo veliko dela s slovenskimi ribiči. Sluga je na tradicionalnih loviščih vztrajal do četrtka in obupano pojasnjuje: »Na tem območju ribarim že dolgo. Doslej zapletov nisem imel. Šele zdaj, ko je arbitražno sodišče dosodilo mejo in bi moral brezskrbno vleči kočo, se je za nas začela nočna mora. Ne vem, kako naj ravnam.« »Nisem se umaknil zaradi hrvaških policistov, ampak zaradi vročine. Zato sem sklenil za nekaj dni počakati z lovom, da vročina mine,« je dejal Sluga. »Prejšnje dni so me ustavljali vsak dan najmanj dvakrat. Ko zjutraj priplujem do sredine Piranskega zaliva, me že čakajo policijski čolni in me opozarjajo, da lovim v hrvaškem morju, čeprav sem še zmeraj v slovenskem. Pri tem se postavljajo pred moj ploveči čoln, s katerim vlečem mrežo in tako zelo motijo moje delo. Potem pripluje slovenski policijski čoln, izmenjajo si opozorila. V takšnih okoliščinah razmere za delo na morju niso več normalne,« je jezen eden zadnjih, ki kljubuje. Največji od treh hrvaških plovil (P-104 Mile Blažević Čađo) meri 24 metrov, toliko kot slovenska vojaška ladja Ankaran, preselili pa so ga iz Zadra v Umag.

Pokličemo koprškega ribiča Silvana Radina, ki je s kočo Andrea neke pred Debelim rtičem. »Drugi ribiči ne lovimo folpov, ampak druge pelaške ribe in te se zdaj bolj zadržujejo v severnem delu Tržaškega zaliva. Prepričan sem, da bomo imeli jeseni še veliko težav. Predvsem pa, da bo arbitražna razsodba doživela enako usodo kot znameniti Sops (sporazum o obmejnem prometu in sodelovanju),« trdi Radin. Slovenija je s Hrvaško sklenila devet podobnih sporazumov in dogovorov. Niti eden od teh ni zaživel v praksi. Oziroma zaživel bi le tisti deli sporazumov, ki ustrezajo Hrvaški, tisti členi, ki njim ne ustrezajo, pa ne.

Na morju je napeto

V četrtek smo se kljub vročini, ki je pregnala večino ribičev v hlad (ali v nesporni del slovenskega morja), ob 7.45 z Alanom Železnikom iz portoroškega društva za pomorske športe Keka odpravili na morje. »Zamudili ste dobre pol ure,« nam je povedal piranski ribič (mrežar) Zlatko Novogradec, ki mreže dviguje manj kot eno miljo pred Bernardinom. Pred Crvenim vrhom (pred Savudrijsko obalo) so slovenski policisti zjutraj opozorili hrvaške ribiče, da mečejo mreže v slovenskem morju, toda prav kmalu sta se slovenskim policistom približala dva hrvaška policijska čolna. In tako je hrvaški ribič lahko v miru dvignil mreže iz slovenskega morja, medtem pa so se policisti dveh »prijateljskih« sosednjih držav, članic EU, prepričevali o tem, kdo je v čigavem morju. Vsa opozorila so ustrezno posneli in še istega dne poročali nadrejenim. Potem se je slovenski policijski čoln zasidral v bližino nove meje v zalivu (približno na treh četrтинah črte med obema obalama v zalivu), hrvaška policijska čolna pa sta zavila za Savudrijski rt. Eden preži tik pred pravo Savudrijsko valo (ta je tudi v hrvaških navtičnih pomorskih kartah vpisana s tem imenom nekaj sto metrov južneje od Piranskega zaliva), drugi pa kot bela pikica preži na nove incidenčne priložnosti kakšno miljo stran. Hrvaški varuhi »svete njihove« pa vse dogajanje nadzirajo s stolpa na rtu Savudrije, ki ga je dodobra obrambno utrdila že jugoslovanska vojska.

Ob našem potepanju na morju srečamo še dva piranska mrežarja, ki iz mreže pred Piranom pobereta nekaj kilogramov listov. Ker na tako vroč dan ribičev ni, iz zaliva odplujejo tudi slovenski policisti, toda pred Piran zapluje vojaška ladja Ankaran. Človek takoj pomisli, da gre za nenavadno slovensko okrepitev v zalivu. V resnici pa je vojaška ladja priplula v Piran le zato, ker je imela dan odprtih vrat za otroke iz ene od kolonij, ki počitnikujejo pri Piranu.

- **V enem mesecu že 55 incidentov. Delo, 05.08.2017, str. 2**

Z ministrstva za notranje zadeve nam na naše vprašanje odgovorijo, da je od sodbe arbitražnega sodišča do 2. avgusta slovenska pomorska policija obravnavala 55 mejnih incidentov, ko so plovila hrvaških varnostnih organov (skupaj 102-krat) ali hrvaški ribiči (skupaj 20 plovil) vpluli v slovensko morje. »Policija vsak mejni incident obravnava skladno z zakonom o nadzoru državne meje in pravilnikom za izvajanje tega zakona. O vseh incidentih obvešča ministrstvo za zunanje zadeve. V primerih, ko hrvaški ribiči lovijo v slovenskem morju, o tem obvestijo tudi ribiškega inšpektorja.« Na vprašanje, ali bi se morala slovenska policija glede na obnašanje hrvaških kolegov okrepiti z več dodatnimi plovili, pa Vesna Drole odgovori, da ima slovenska pomorska policija štiri čolne in za zdaj ne razmišlja o nakupu novih. Slovenska pomorska policija ima zdaj pet plovil. Najstarejši (»Bavčarjev«) P-111 je v okvari. Dobrih sedem metrov dolg P 89 bodo jeseni prodali. Ostala bosta dva lani kupljena devetmetrska gumenjaka in 13-metrski P- 66.

Na ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano nam na vprašanje o številu incidentov s Hrvati na morju odgovorijo, da jih vestno obravnavajo, vendar števila ne povedo. Trdijo, da so slovenske ribiče ščiti slovenska policija, ko jih na morju opozarja hrvaška. Pri tem upoštevajo predvsem navodilo vlade, da se do implementacije posameznih delov arbitražne sodbe ne spremeni ničesar. Na vprašanje, ali bo država slovenskim ribičem, ki ne morejo uporabljati celotnega akvatorija za ribolov (gre za 44 kvadratnih kilometrov morske površine, op. p.), priskrbelo kakšno odškodnino, kdaj in kolikšno, pa nam z ministrstva odgovorijo, da bo to vprašanje obravnavano skupaj z obravnavo implementacije sporazuma. Prav tako bodo šele po implementaciji arbitražnega sporazuma obravnavali vprašanje možne prijave Hrvaške evropski komisiji in zahtevalo sankcije (prepoved prodaje hrvaških rib na evropskem trgu ali druge podobne sankcije), ker ne spoštuje evropskih predpisov in dogovorov. »Način obravnave tega vprašanja bo odvisen predvsem od odziva in ravnanja Republike Hrvaške,« pravijo na kmetijskem ministrstvu.

Strokovnjak za mednarodne odnose Boštjan Udovič je za Dnevnik pred dnevi dejal, da je arbitražno odločitev mogoče uveljaviti v desetih letih, in sicer korak za korakom in s »počasnim simbiotičnim zlivanjem«. Nekdanji slovenski veleposlanik v Zagrebu Vojko Volk pa je bil v Sobotni prilogi Dela prepričan, da se Sloveniji sporazumi s Hrvaško ne izplačajo: »Z vsakim novim dogovorom s Hrvati dobimo manj.«

- **»Tako se bo utopilo samo še več ljudi«. D. S. Delo, 05.08.2017, str. 6**

Zdravniki brez meja. Italijanski načrti so brez ustrezne in bistveno drugačne podpore Evropske unije neuresničljivi in nevarni

Odločitev italijanskega parlamenta, da bodo pred libijske obale poslali vojaške ladje, ki bodo tihotapcem in beguncem zaprle številne nelegalne poti v italijanska pristanišča, med drugim predvideva tudi poseben kodeks, s katerim bi EU nevladnim organizacijam omejila delovanje pred libijskimi obalami in reševanje beguncev.

V eni izmed takih nevladnih organizacij, Zdravniki brez meja, ki z dvema ladjama deluje v Sredozemskem morju in je v zadnjih dveh letih rešila že 69.000 ljudi, ostro kritizirajo te ukrepe in pritisk na reševalce, saj se bojijo, kot je v intervjuju za Spiegel povedal vodja nemških Zdravnikov brez meja Florian Westphal, da se bo tako utopilo samo še več beguncev. Po njegovih besedah nobena nevladna organizacija ni podpisala kodeksa, saj se vse po tihem bojijo, da si želi Italija tako v tihem dogovoru z ostalimi članicami EU »zgolj dodatno omejiti kapacitete reševalcev v Sredozemlju«. In to kljub dejstvu, da se je samo letos utopilo že več kot 2500 prebežnikov. Edina logična posledica take omejitve bi lahko bila, da bi se v prihodnje utopilo še več ljudi.

Načrtna izključitev

Majhne ladje nevladnih organizacij, ki so krožile po Sredozemlju, so lahko do zdaj vse rešene begunce predale večjim ladjam, ki so jih nato prepeljale v italijanska pristanišča. Postopek je bil usklajen z italijanskimi oblastmi in mednarodnimi pravili reševanja na morju. Zdaj naj bi se to končalo, je dejal Florian Westphal. Nevladne organizacije naj bi bile po novem dolžne rešene ljudi same direktno prepeljati v najbližje pristanišče, kar je neizvedljivo. Ladje so za kaj takega premajhne, tiste najmanjše pogosto delijo zgolj rešilne pasove, saj niso sposobne niti vkrcati vseh najdenih beguncev, za povrh bi bil tak »sem in tja« prevoz med reševalno cono pred libijskimi ozemeljskimi vodami in italijanskimi pristanišči povsem neučinkovit.

Edina posledica takega kodeksa bi torej bila, da bi se drastično zmanjšalo število manjših reševalnih ladij, s katerimi ljudi zdaj po vseh pravilih pomorskega prava rešujejo iz morja tudi humanitarne in druge nevladne organizacije. Zdravniki brez meja po besedah Floriana Westphala novim ukrepom EU in kodeksu, ki naj bi urejal delovanje nevladnih organizacij, med drugim očitajo tudi to, da od reševalcev po novem zahteva prisotnost najmanj enega oboroženega policista na krovu

reševalne ladje. Zdravniki brez meja v kaj takega niso pripravljene privoliti. Uporabe orožja ne dovolijo pri nobenem svojem projektu, ki ta čas potekajo v najmanj 70 državah, saj bi bilo to v nasprotju z njihovimi temeljnimi načeli neodvisnosti, nevtralnosti in neustrahovanih. In tudi ne bi imelo smisla, je dodal Westphal. Kaj pa naj oboroženi policist sploh počne na krovu reševalne ladje, razen da izziva konflikt s potencialnimi tihotapci.

Pritiski na humanitarce

Še večji nesmisel je bila po njegovih besedah zablemka nemške reševalne ladje *Iuventa*, s katero je v Sredozemlju reševala begunce nevladna organizacija mladih Evropejcev *Jugend Rettet*. Italijanske oblasti so jo zasedle, takoj ko je začel veljati parlamentarni sklep o novih pravilih reševanja, in osutile posadko sodelovanja pri ilegalnih migracijah. To je bil direkten pritisk na vse nevladne humanitarne organizacije, tudi na Zdravnike brez meja, naj takoj podpišejo kodeks in se podredijo novim pravilom reševanja v Sredozemlju, ki s tihim soglasjem EU krepko omejujejo njihovo delo in reševalne akcije.

Očitki in obtožbe na račun nevladnih organizacij, da skrivaj pomagajo tihotapcem in z njimi celo neposredno sodelujejo, so bili že do zdaj dokaj pogosti, čeprav italijansko tožilstvo zanje nikoli ni imelo oprijemljivega dokaza. V organizaciji Zdravniki brez meja so prepričani, da so take obtožbe, ko gre za reševanje človeških življenj iz Sredozemskega morja, kar je po pomorskem pravu dolžnost vsakogar, ne le države in njenih policijskih ali vojaških reševalnih enot, popoln nesmisel.

Evropska ignoranca

Vodja nemške organizacije Zdravniki brez meja je v pogovoru za *Spiegel* med drugim zelo pozitivno ocenil delo italijanske obalne straže, ki je pri reševanju beguncev storila ogromno, a so jo ostale članice Evropske unije pri tem pustile povsem samo. Če bo poskus italijanskih vojaških ladij v libijskih ozemeljskih vodah prispeval k temu, da bo rešenih še več ljudi, bo to pozitivno. Veliko bolj upravičeno pa se lahko bojimo, da bo Evropska unija s svojo vse bolj očitno politiko odvracanja beguncev, njihovega takojšnjega vračanja v Libijo in nepomoči Italiji pri reševanju begunskega problema zadeve kvečjemu še poslabšala in v Sredozemlju povzročila le še več žrtev. Kdor namreč iz Libije čez morje v napol preluksuznem in prenatrpanem čolnu beži v Evropo, beži pred nasiljem, mučenjem, internacijo, posiljevanjem in zaporu, v katerih je mogoče vse naštet. Kdor potem te ljudi sredi Sredozemlja reši, nato pa jih z ladjo odpelje nazaj v Libijo, bi moral za to početje prevzeti odgovornost. Evropska unija bi se tega končno morala zavedeti, najti proaktivno politiko reševanja sredozemske begunske krize, za začetek pa najprej skupaj priskočiti na pomoč Italiji, da bi bilo žrtev čim manj.

- **Kje sta um in razum? Dr. Frane Adam, Ljubljana. Delo, Sobotna priloga, 05.08.2017, P.P. 29, str. 29**

Delo, 22. julija

Tegob, ki tarejo znanstveno sfero, se dolgoročno ne da rešiti le z nekaj več denarja oz. z večjo vlogo države. Res je, da je treba proračun ARRS zaradi rezov po 2012 stabilizirati na višji ravni. Po drugi strani pa bi morali upoštevati tudi druge vire (kot ve povedati tudi nekdanji minister, g. Golobič v svojem odzivu) oz. državni proračun za RRD (statistika namreč z »znanostjo« sploh ne operira), vključno s prilivi iz evropskih skladov, pa tudi evropske projekte in vire iz gospodarstva. Gotovo je, da so potrebne spremembe v organizacijski strukturi in kulturi vseh, zlasti pa tistih, ki odločajo v tej sferi. Dr. Žagar predlaga institucionalno evalvacijo ter kvalitativno ocenjevanje posameznih raziskovalcev. Vprašanje pa je, kaj naj bi bil predmet evalvacij in na kakšen način jih izvesti. Tu zadenemo najprej na opredelitev bistva in poslanstva znanosti. V tem okviru dr. Žagar ponuja že precej oguljeno, toda tudi nepremišljeno trditev, da je bistvo in poslanstvo znanosti v »prispevku k družbenemu razvoju«. Tu je v izpostavljen le aplikativni oz. uporabni vidik znanstveno-raziskovalnega procesa. Ta pa se mora napajati iz temeljnih raziskav. V družboslovju in humanistiki so pomembni postopki izoblikovanja teoretskega oz. pojmovnega aparata, nova metodološka orodja in primerjalne analize kot osnova za teoretsko posploševanje. Ali naj to kar ukinemo in se kar direktno posvetimo družbenemu razvoju?

Toda, kdo določa cilje le-tega? Mar ne pomeni nekritično sprejemanje teh ciljev politizacijo in ideologizacijo znanosti? Še več, problem ni le v zunanjem (političnem) določanju ciljev razvoja, problem je tudi v določanju prednostnih tem v razpisih ARRS ali Komisije EU (Horizont). Kdo ima največji vpliv v tej zvezi? Moja večletna opazovanja (ki so elaborirana v knjižici *Raziskovalna politika in dileme evalvacije znanosti in drugod*) kažejo, da je to birokracija, torej bruseljski uradniki, ki delajo v okviru znanstvenih razpisov ali uradniki ARRS oz. pristojnega ministrstva, ki pokriva to področje. Znanstveniki pa so v glavnem v podrejeni poziciji in v potencialnem konfliktu interesov.

V tem okviru se družbeni cilji in prednostne teme spreminjajo prek noči. Poglejmo si le tekoči razpis ARRS za financiranje temeljnih in aplikativnih projektov. Tu je deset tem, za vse lahko rečemo, da prispevajo k družbenemu razvoju, ali pa za nobeno. Nek uradnik jih je na sveže prepisal iz Horizonta in morda dodal še kaj iz dokumentov EU. Recimo, med temi predpisanimi temami ni nič o novih oblikah inovacij, etičnih vprašanih raziskovanja in zlasti tehnoloških aplikacij, demografskih izzivih, vplivu globalizacije in tehnološkega napredka (robotika) na delovna mesta v industriji ... To je Prokrustova postelja. Če vemo, da so bodo na večino tem po novem prijavljali predlagatelji iz več ved, potem je jasno, kakšen kaos bo nastal. Zlasti družboslovju, tudi njegovemu najbolj propulzivnemu delu, se slabo piše, tako pri nas kot na evropski ravni.

Zanimivo je, kako si dr. Žagar predstavlja evalvacijo raziskovalcev. Pravi, da bi morali upoštevati mednarodne kriterije, toda hkrati trdi, da ne bi smeli uporabljati bibliometričnih meril, kot so indeksirane objave ali citati. Raziskovalec naj bi recezentu predložil pet del iz zadnjih dvajsetih let (sic!), ta pa bi jih »kvalitativno« ocenil. Mar kdo misli, da tu niso možne zlorabe? Potrebni sta tako bibliometrija, kot tudi poglavitni v tekst ali raziskavo, ki je predmet recenzije. Kako najti ustrezno usposobljene ter znanstveno in osebno (etično) izoblikovane recenzente ali evalvatorje, je veliko vprašanje in izziv. Dr. Žagar bi – sledeč opisanemu modelu evalvacije – vrednost in pomen indeksiranih objav in citatov odpisal oz. vrgel na smetišče zgodovine. Uporaba mednarodnih bibliometričnih kriterijev naj bi namreč »spodbujala množično produkcijo (nekakovostnih) objav in sistemske zlorabe«. Mar avtor raziskovalcem, ki imajo te objave in citate, imputira goljufijo? To je pa res nezaslišano. Nekdo, ki dobesedno nima nobenega (nič) citatov in le redke take objave, zdaj deli levite drugim. To, da nimaš niti enega citata v WoS ali Scopus citatni bazi, pa se moraš zlasti po letu 2010 res potruditi – tudi v družboslovju in humanistiki. Žagarja motijo mednarodno primerljive bibliografske in citatne baze (ki imajo svoje pomanjkljivosti), ne moti pa ga do obskurnosti kvantificirana bibliometrija, ki jo upošteva ARRS (Sicris) in ki ji ni para v svetu. Sam sem o pomenu citatov

kot kazalnikov odmevnosti in vizibilnosti raziskovalcev in skupin, pisal v omenjeni knjižici. Jih ne absolutiziram, ne bi jih pa tudi relativiziral in ignoriral.

Debata, ki jo predlaga Žagar, vodi proč od meritokratskih kriterijev, je skrajno anahronistična in še subjektivno obarvana. Kot članu Znanstvenega sveta ARRS mu je uspelo znižati raven kakovosti in mednarodne primerljivosti v družboslovju.

Knjiga, ki jo izdaš v Zgornjem Kašlju, je v Sicris bazi vredna enako kot knjiga, ki jo izdaš v Oxfordu ali pri založbi Routledge. Do tukaj smo prišli, Žagar pa bi rad še dlje ... Upati je, da bosta vendarle prevladala um in razum.

• **Metafizika v avgustu. Peter Kolšek. Delo, Sobotna priloga, 05.08.2017, str. 32**

Avgust je dober mesec za opazovanje zvezd, ni pa najboljši za metafizične teme. Morebitni bralec, ki se še kopa v poletju, je pač docela prepojen s fiziko in ga višja zrenja malo brigajo. Zato je zelo verjetno, da mu je pogrevanje vprašanja o spomeniku vsem žrtvam vojne, ki je bil postavljen sredi Ljubljane pred natanko mesecem, enako odveč kot misel na skorajšnja jesenska opravila. Toda – če naj pretenciozno pokažem na argument za tale avgustovski spis – spomenik, ki je, kakorkoli že gledamo nanj, simbolna točka slovenske zgodovine 20. stoletja, je vendar nekaj, kar, ne glede na njegovo že tako in tako zavidljivo višino, presega naše dopustniške rituale. Razen tega je mesec dni po skromnem inavguracijskem slavlju in po tako različnih državljskih odzivih morda pravi čas za majhno recapitulacijo tega tako metafizičnega kot fizičnega dogodka.

Najprej: ali pomen dvomonolitnega spomenika poleg trenutne avgustovske omedlevice presega in posega tudi v naša, to je slovenska, individualna zemeljska življenja? Se pravi – vsebuje zmogljivost, ki ni namenjena samo relativni večnosti kot pač vsi partikularni spomeniki, ampak ima v sebi tudi k trajni prihodnosti naravnano narodno in nacionalno substanco? Težko vprašanje z zelo skreganimi odgovori! Že od prvotne zamisli ga spremljajo različna mnenja o njegovi upravičenosti in pomembnosti, in zdaj, ko stoji, seveda ne more biti drugače. Jasno je tudi, da po vseh ideoloških zlorabah med- in povojne zgodovine, po političnih prepirih in za povrhu še valu socialnega nezadovoljstva splošno državljansko razpoloženje takemu spomeniku ne more biti frontalno naklonjeno. Če k temu dodamo še etično nelagodje, ki se je nakopičilo ob vprašanju sprave, je bil nalomljen okvir za razglašeno recepcijo spomenika znan že dolgo in v nobeni bližnji prihodnosti ne bi mogel biti drugačen.

Zakaj ga torej sploh postavljati? Ali nam ne bi bilo lažje, če ga ne bi bilo? Si ga je država, v njenem imenu pač politična elita v enem redkih srečnih trenutkov soglasja, ki jo je doletel leta 2009, ko je tedanji državni zbor končno sprejel sklep o postavitvi spomenika, postavila sama zase, mimo državljanov? Ga čutimo kot nekaj izrazito vsiljenega? Preden odgovorimo na ta vprašanja, si oglejmo jedrne reakcije na spomenik. Večinoma so negativne. Takšne prihajajo tako s (partizanske) leve kot z (domobranske) desnice. Za stranko Levica, ki je edina odkrita parlamentarna zastopnica starih borčevskih vrednot, je to »spomenik duhovnega mračnjaštva« in »političnega oportunitizma«. Za Janševo SDS je »novo izkrivljanje resnice«. Oboje je »res«: spomenik s svojim abstraktnim sporočilom res napeljuje k precej neznosni misli, da je v kamnita bloka pretil zgodovinski revizionizem, ki je izničil narodnoosvobodilni boj. In, po drugi strani, ker sta bloka dva, ne pa en sam in zveličaven, »izkrivlja resnico«, kakršno je posvojila skrajna desnica: da je bil narodnoosvobodilni boj samo pretveza za socialno revolucijo. V obeh primerih gre torej za tipično nadaljevanje dveh bojnih front, katerih izvorna pojavnost je upodobljena v obeh stebrih. In očitno je ta pojavnost še daleč od tega, da bi se preobrazila v zgodovinski uvid in pomirjujoče okamenela v spomeniku.

Izrazito pozitivnih reakcij, vsaj javno izraženih – če odštejemo državni vrh, za katerega je to »spomenik ljubezni« (predsednik Pahor), kar je pravzaprav teološka izjava –, je malo ali nič. Še najmanj nenaklonjena sta mu kulturni molk, nekakšno ignorantno nelagodje in mencanje med tistimi, ki jim ni vseeno za nacionalno substanco, ter introvertirana zadržanost. Del umetnostnozgodovinske stroke izraža nezadovoljstvo zaradi lokacije in »neznanja na področju produkcije spomenikov« (Beti Žerovc). Nekateri teži dejstvo, da je Župančičev verz, napisan za »partizane«, zdaj na spomeniku, ki naj spominja tudi na pobite domobrance. Pogosti so očitki o političnem kompromisarstvu. Nekateri si želijo videti v njem samo nepomembno protokolarno lokacijo: »Spomenik bo služil politiki ali delu politike kot neko drago plačano ritualno mesto, sicer pa od njega ne bo koristi,« je z ambicijo preroka zapisal zgodovinar Božo Repe. Mnogi, premnogi, zlasti mlajši novinarski nadobudneži so se v zadnjem mesecu preizkusili v tekmovanju, kdo bo izustil bolj izvirno kritično neumnost.

Skratka, spomenik, v katerega je bila v delu slovenske politike in družbe projicirana odrešitev travmatične zgodovine, simbolna pomiritev z mrtvimi in dejanska z živimi, je zdaj, ko stoji, izpostavljen razpoloženjem, ki segajo od razočaranja in jeze na levici do tihega zadoščenja in zakrknjene privoščljivosti na desnici. Z obeh strani pa ga spremlja priložnostno zračenje dolgih jezikov. Razumljivo, da Spomenka Hribar, oseba, ki se že trideset let trudi dopovedati Slovincem, da sprava ne pomeni revizije zgodovine in ne apologije revolucije, ampak znosno življenje za sedanost in prihodnost, ženska, ki je kot predsednica projektne skupine za postavitev spomenika zanj tudi najbolj zaslužna, v taki situaciji ne more biti srečna. Toliko manj, ker se ni strinjala s končno izbiro projekta na natečaju.

Saj srečen ni pravzaprav nihče, ki je zgodovinsko priseben in se zmore poistovetiti z nacionalno usodo v dobrem in zlasti v slabem. A ne glede na osvežen občutek nelagodja, pri marsikom morda bolečine, imajo tovrstna reprezentativna spomeniška dejanja lahko tudi aktualni in še bolj potencialni katarzični učinek. V tem je moč simbolov. In v tem je bil smisel vztrajanja, da je ta komplicirani projekt prikrmaril do konca; njegova protokolarna namembnost je koristna, ni pa najbolj bistvena. Bistveno je, da je vzpostavil neko trdno točko dotika, fizični kraj, ki omogoča »metafiziko«: zavest o navzočnosti in teži nacionalne zgodovine, o njenih žrtvah, o uresničenih in poraženih sanjah, o dinamični gmoti dogodkov in hkratnem procesiranju duha, iz katerega se oblikuje občutek za skupnost. Kot se je oblikoval ob katedralah, palačah in nekropolah. To je pač minimum, s katerim se lahko vsakdo identificira. In ta minimum je zdaj ukamenjen v spomeniku, ki se s svojo abstraktno belino odreka znakom, ki bi vzbujali preveč konkretne in morda konfliktne pomene. Misel o najmanjši skupni sprejemljivosti lahko razberemo na primer iz formulacije, ki jo je zapisal Janko Lorenci v sicer zadržanem mnenju o spomeniku: »najširše sprejemljiv okvir za občutljivost do naše zgodovine«.

Asketska arhitekturna in estetska zasnova spomenika – pri tem je lokacija s svojo stisnjenostjo na rob osrednjega mestnega trga resnično ponesrečena, v tem smislu je spomenik popolnoma pokoren prislovični slovenski majhnosti; posebej moteč je

tako rekoč pivski stik z gostinskim obratom na vzhodni strani – je pač usklajena z njegovo metafizično razsežnostjo. Prav ima kolegica Jožica Grgič, ko pravi, da je spomenik prazen (»ni ne lep ne grd, ker je – prazen«). Njegova abstraktna belina, v kateri sta dominantni masa in geometrija, je stvarjenje prostora, ki čaka, da mu dodatno vsebino podelijo sedanje in zlasti prihodnje generacije. Nekaj takega je moral imeti v mislih Vlado Mihelj, ko je isto misel zapisal v obliki pitoreskega negativna: »Spomenik je zombizacija zgodovine, zombizacija preteklosti, zombizacija sedanjosti in – bojim se – zombizacija prihodnosti.« Seveda, vsaka skupnost ima na voljo razkošje, da si za svoje bivanje izbere različico zombijev, toda eden od najzanesljivejših urrejevalcev prometa med preteklostjo in prihodnostjo na simbolno-metafizični ravni je prav takšen simbolni kraj koncentrirane zgodovine, kot ga predstavlja konkretni spomenik.

Ko se o njem polemično izrekamo, ves čas pozabljamo, zaradi travmatičnega pritiska dogodkov druge svetovne vojne pač, da je to spomenik vsem žrtvam vojn in z vojnami povezanim žrtvam na območju RS, kakor se glasi njegovo uradno ime; redki tudi žrtvam prve svetovne in osamosvojitvene vojne in vsem tistim vmes. Ta prezrta razsežnost spomenika prihaja na dan v besedah še enega novinarskega kolega, Janeza Markeša, ki je zapisal, da je to »v vsakem primeru zelo osamljen opomnik izgubljenega spomina«. Pešanje zgodovinskega spomina, spodbujeno z globalizacijo in tehnološko prihodnostjo, je realnost, trša od kamna. Seveda tak spomenik ne more ustaviti procesa civilizacijske amnezije, ponuja pa »večno« priložnost, da se izgubljeni spomin zmeraj znova najde in vrne. Dvoglavni spomenik enega telesa, ki po novem stoji sredi glavnega mesta, preteklosti, do katere ni dovolj pravičen, ne more več pomagati, lahko pa kaj malega postori za prihodnost.

- **Predsedničin strastni poljub. Borut Šuklje, mednarodni svetovalec. Delo, 07.08.2017, str. 26**

Pogled iz ozadja

Razlaga je bila skorajda nepotrebna. Zato je predsedničina izjava ostala nekako v praznem prostoru nezanimanja, neodzivnosti in skoraj utrujajočega ponavljanja. Kolinda Grabar Kitarović je nekje med toplimi julijskimi dnevi brez posebnega razloga znova poudarila, da Hrvaška ne bo sprejela enostranske implementacije arbitražne razsodbe o mejnem sporu s Slovenijo, ter temu dodala do zdaj še neslišano novost. Izrekla je oceno, kakršna je v evropski dnevni politiki zaradi svoje slabšalnosti razmeroma redka. Novo sporočilo je bilo, da so izjave predsednika slovenske vlade dr. Mira Cerarja o tej temi nevarne, da se zaradi njih ni treba vznemirjati, saj ima država Hrvaška dovolj odločnosti, moči in kapacitet, da se lahko takšnim enostranskim poskusom implementacije upre. Predsedničina politična trditev bi bila tako nazorna in nedvoumna, da bi jo lahko mirno pospravili v mapo odzivov po izreku sodbe mednarodnega arbitražnega sodišča. Hkrati bi takšno interpretacijo lahko podprli vsaj še z dvema dejstvom. Zahtevo Bosne in Hercegovine, objavljeno nekaj dni prej, naj Hrvaška spoštuje podpisani in v Zagrebu nikoli ratificirani sporazum zdaj pokojnih predsednikov dr. Franje Tuđmana in Alije Izetbegovića o določitvi morske in kopenske meje med državama. Ter s predsednično izjavo skorajda sočasno izrečenim stališčem pomočnika srbskega ministra za zunanje zadeve Gorana Aleksića, da sporne ade na reki Donavi pripadajo Srbiji ter da so pripravljene rešiti mejni spor s Hrvaško tudi na mednarodnem arbitražnem sodišču. Aleksić je govoril o Vukovarski in Šarengrajski adi na Donavi, dolgi 266 kilometrov, ki po načelu sredinske razmejitvene črte, pri kateri je Hrvaška dosledno vztrajala pri določitvi meje s Slovenijo na Muri, pripadata Srbiji. Seveda pri tem ni spregledal, da je pogajalski Zagreb pri meji na Donavi vse svoje argumente obrnil na glavo in trdi, da je edina prava in sprejemljiva določitev rečne meje prav tista, ki je bila v sporu s Slovenijo popolnoma nesprejemljiva, po principu katastrskih parcel. Po katerem bi ta dva rečna otoka pripadla Hrvaški. S tem arbitražnim ozadjem bi povsem zadovoljivo pojasnili omenjeno predsednično izjavo. Razlaga bi imela smisel. In tu bi lahko tudi končali. A bi hkrati popolnoma zgrešili. Izjava predsednice namreč nima skorajda nikakršne povezave z arbitražo in z mednarodno sodbo določeno mejo s Slovenijo. Njen cilj je drugje, v pisarni hrvaškega predsednika vlade. Zato se vračam na začetek. In ne v Zagreb, temveč v Salzburg. V torek, 18. julija letos, so se v tem zapeljivem avstrijskem mestu na svojem rednem srečanju sestali predsedniki Avstrije, Hrvaške in Slovenije. Na tiskovni konferenci po srečanju je predsednica, nenavadno, pojasnjevala tudi svojo oceno katastrofalnega požara v Dalmaciji, ki je ogrozil mesto Split. Njen nastop ni bil brez razloga, niti ni bil spontan ali naključen. V južni Italiji bi rekli, da je poslala poljub predsedniku vlade Andreju Plenkoviću, ki je samo nekaj ur pred tem za državnika zelo ponesrečeno požar označil za skorajda vsakdanji in neke vrste spektakel, vabljen tudi za množice turistov.

Predsednica je s svojo oceno, da so bile v omejevanju grozljivega požara očitno narejene napake in da bi vojska morala posredovati bistveno prej, zato bo takoj sama odpotovala v Split in začela reševati razmere, očitno naredila za Plenkovića korak preveč. Sledil je takojšen odgovor. Hrvaški obrambni minister je odstopil. Požar je bil pozabljen. Prav tako predsedničina salzburška izjava. Vprašanje je bilo samo, ali bo v javnosti priljubljeni minister odstopil ali si bo premislil. Predsednica se je iz politične napadalke spremenila v branilko svojih pristojnosti. Plenković pa je začel še en polčas prevzema oblasti v državi. Kolinda Grabar Kitarović je z oceno o nevarnih namerah Mira Cerarja hotela načeti novo temo. Pa je, predvsem zanjo presenetljivo, naletela na politično tišino.

- **Vse se je zareklo proti Italiji. Tone Hočvar. Delo, 07.08.2017, str. 28**

Hudi časi. Vročina in požari, višje cene sočivja, vode in sladoleda – Drama prebežnikov v Sredozemlju

Čprav se bliža ferragosto, praznik počitnic, dolgo najbolj spoštovani in zapovedani praznični dnevi v spomin na čase, ko je cesar Avgust hodil na počitnice, Italija preživlja čase, kakor se jih komaj kdo spomni. Nič ji ne gre na roko, še vreme ne. Vročina žge že dolge tedne, na jugu še precej bolj kot na severu.

Zemlja se je izsušila, sonce je prisililo vinogradnike k prezgodnji trgatvi. Še hujšo dramo doživljajo prebežniki v Sredozemlju. Včeraj so jih Italijani zavrnili 800. Otoček Lampedusa so zaprli za Zdravnike brez meja, sprejeli pa so potnike z njihove ladje. Na severu Apeninskega polotoka si prihodnje dni obetajo vsaj osvežitev po neznosni vročini, ki traja že vse poletje. Od mogočne reke Pad je ostal potoček, ki ne more več namakati polj na območju, ki je italijanska žitnica in tudi središče živinoreje.

V srednji in južni Italiji vremenoslovci napovedujejo tudi v prihodnje temperature nad 40 stopinj, ki jih je v nekaterih krajih čutiti kot temperature okrog 50 stopinj Celzija. Tako neznosno vroče v Italiji ni bilo od leta 2003, pa še takrat je bilo menda vročino lažje prenašati, ker je bila pomlad bolj deževna in so imela mesta vsaj nekaj zaloga vode.

Letos zaradi vročine in pomanjkanja vode trpijo ljudje in živali, hude pa bodo tudi gospodarske posledice. Cene sočivja in sadja že rastejo, znašli pa so se trgovci z vodo in sladoledom. Cene so ta čas že za skoraj četrtino višje kot pred zadnjim vročinskim valom. Vinogradniki bodo imeli trgatev nekaj tednov pred običajnimi koledarji, ponekod na jugu so že začeli, preden so lahko odšli za kakšen dan na dopust.

Požari so uničili že dobršen del nekoč zelene okolice Rima, še huje je bolj proti jugu in na Sardiniji. Policija je prepričana, da je nekaj požarov sicer res izbruhnilo zaradi vročine, večina pa jih je bilo podtaknjenih. Nekaj iz kriminalnih razlogov, še več iz »gospodarskih«. Zlasti pastirji oziroma gospodarji ovčjih čred si s požigom velikih območij gozda in grmičja zagotovijo pašnike za prihodnja leta, ko si zemlja na požganicah spet opomore.

Kdaj bo počilo v Sredozemlju?

Razmere v Sredozemlju so še bolj dramatične kot prej, odkar je italijanski parlament izglasoval pomoč svojih vojnih ladij režimu v Tripoliju. Od humanitarnih organizacij, ki rešujejo ljudi, pa je rimska vlada zahtevala, da se podredijo italijanskim pravilom. Odločijo naj se, ali so z Italijo ali pa so na strani trgovcev z belim blagom, ki za velik denar urejajo promet iz podsaharske Afrike čez Libijo v Evropo.

Zadeva se lahko zdi politične narave, tudi merjenje moči, na eni strani gre za pritisk na Rim, ki bi rad prisilil Evropo, naj sprejme ljudi, ki prihajajo v Italijo. Ko so begunci prihajali po balkanski poti, je bila vznemirjena skoraj vsa Evropa, a se je potem zaščitila z žičnatimi ogradami. Odkar spet prihajajo predvsem čez Sredozemlje na jug Italije, so Evropejci breme prepustili Rimu, ki ga duši še tisoč drugih težav, začeni s gospodarsko in politično krizo, ki trajata že dolga leta.

Ko je Italija pred dnevi sklenila nekakšen pakt z režimom v Tripoliju, ki nadzoruje samo del Libije, se je zapletla v lastne mreže, postala je talka svoje lastne zgodovine kolonialne gospodarice v Libiji, pozneje pa tudi zaveznice strmoglavljenega polkovnika Gadafija.

Tisti del Libije, ki mu vladajo iz Tobruka, grozi z napadi na italijanske ladje. Celo v tistem delu, ki mu vlada Tripoli, pa opozarjajo, da je Italija država, ki je bila neusmiljena kolonialna gospodarica že pred fašizmom, potem pa je povzročila še več gorja.

Spopadi zaradi italijanskega posega v Sredozemlju pred libijsko obalo so izbruhnili tudi znotraj vlade v Tripoliju. Fathi Al Mejbari, drugi mož režima, je opozoril, da gre za kršitev libijske suverenosti. Ali bo po prvi ladji v libijske vode res vplulo tudi drugih pet, za zdaj še ni jasno, prav lahko pa se zaplete, preden se bo operacija zares začela.

Zdravniki brez meja niso dobrodošli

Za reveže, ki so jim mafijski prevozniki vzeli vse, da so si plačali pot v Indijo Koromandijo, je usoda še bolj kruta kot prej. Ta konec tedna so Italijani že pomagali nadzorovati promet pred libijsko obalo, pomagali so libijskim oblastem, da so preprečili pot 800 ilegalnim potnikom, ki so hoteli z gumijastimi čolni do ladij, s katerimi tam čakajo humanitarne organizacije.

Italijanski mediji so med »kriminalce«, ki naj bi bili krivi velikega priliva prišlekov, prišteli celo misijonarja, ki pomaga ljudem v taboriščih ob libijski obali. Iz njega so izsilili priznanje, da ob odhodu gumijastih čolnov pokliče humanitarne organizacije in jih opozori na pričakovane brodolome. Noben od čolnov, ki izplujejo iz Libije, ne bi zmož pot čez morje do Italije, pojasnjuje misijonar.

Na otoku Lampedusa, ki leži v bližini tunizijske obale, sodi pa k Siciliji, so humanitarni organizaciji Zdravniki brez meja včeraj prepovedali izkrcanje. Sprejeli pa so v oskrbo 137 potnikov, ki so pripluli z ladjo te organizacije.

Zdravniki brez meja prejšnji teden niso hoteli podpisati pogodbe z italijansko vlado, ki hoče spremljati humanitarce in nadzorovati njihovo gibanje, predvsem pa njihove morebitne stike z organizatorji prevozov. Na humanitarnih ladjah bi rada imela tudi svoje oborožene agente. Nemškimi humanitarcem iz organizacije Jugend Rettet so že zasegli ladjo, ki je plula pod nizozemsko zastavo.

Da bi se še bolj zapletlo, se je vmešala še italijanska populistična desnica. Humanitarni delikti ne obstajajo, je opozorila Severna liga in že najela ladjo, ki bo v Sredozemlju izzivala italijanske vojaške ladje in nadzornike prometa s prebežniki.

Vestnik, Murska Sobota

- **Predstavniki Romov odstopil. T. M. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 4**

Janko Flisar, romski občinski svetnik v Občini Cankova, je odstopil s te funkcije. Kot smo že poročali, sta se v preteklosti z županom Dragom Vogrinčičem večkrat sprla. Tudi ob odstopu sta oba še enkrat ponovila obtožbe na račun drugega. Flisar pravi, da je odstopil zaradi župana, in dodaja, da so občinski svetniki v proračunu za leto 2017 za legalizacijo črnih gradenj v romskem naselju Krašči Les namenili 20 tisoč evrov, po rebalansu pa je za ta namen ostalo le še tri tisoč evrov. »Ko sem občinsko upravo vprašal, kam so preusmerili preostalih 17 tisoč evrov, so bili vsi tihi. Ne vidim več razloga biti romski svetnik, če te nihče ne upošteva ...« Vogrinčič pa pravi, da je Flisar celoten mandat njega in občinski svet izsiljeval, da bi mimo sprejetega proračuna in v nasprotju z zakonom o financiranju občin dobil javna sredstva. »Občina ima pozitiven odnos do romske skupnosti in skuša pomagati tistim, ki so v socialni stiski,« pove Vogrinčič in pri tem poudari, da so vsa romska gospodinjstva v občini priključena na vodovodno omrežje, velika večina pa tudi na kanalizacijsko omrežje. Cankovi se tako obetajo nadomestne volitve romskega svetnika.

- **Odpravimo predsodke, razmišljajmo širše. Ines Baler. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 12**

6. festival Zbujdi se

Pri letošnji izvedbi festivala sodeluje okrog 20 prostovoljcev, prijavljenih pa je približno 50 otrok

V organizaciji Pomurskega društva za krepitev socialnega dela ta teden v Murski Soboti poteka šesti festival Zbujdi se. Gre za enotedenski prireditev, namenjen otrokom od 8. do 15. leta. Udeleženci festivala, katerega geslo je Ne pusti časa, da te obrača, aktivno preživljajo poletne počitnice in se udeležujejo v ustvarjalnih, športnih in okolijskih delavnicah. Organizatorji se trudijo, da bi otroci že v zgodnji mladosti opustili predsodke in začeli razmišljati brez okvirov. »Spodbujamo jih, da razmišljajo drugače. Če imajo na primer staro majico, je ni treba takoj zavreči, saj obstajajo tudi druge možnosti uporabe. Mi

jim bomo pokazali, kako iz majice narediti vrečko za trgovino,« je povedala Nastja Kikec, ena od organizatork.

Vse aktivnosti so brezplačne

Pri letošnji izvedbi festivala sodeluje okrog 20 prostovoljcev, prijavljenih pa je približno 50 otrok. Vse aktivnosti so brezplačne, da se jim lahko pridružijo vsi zainteresirani. Vedno več počitniških vsebin je namreč plačljivih, zato si jih ne morejo vsi privoščiti, opozori Kikčeva. Poleg dopoldanskih delavnic, na katerih se otroci spoznavajo, izdelujejo stole iz lesa, lovilnike sanj, kazalke za knjige, ves teden potekajo tudi popoldanske vsebine. V ponedeljek je bil na sporedu večer vina in poezije, v torek je bil na ogled film Maje Prettner z naslovom Dom, ljubi dom, zvrstila pa se bosta še potopisno predavanje o Gambiji ter sklepni koncert.

Na festivalu se bodo predstavili tudi člani romske skupnosti, ki bodo otroke učili romskih plesov in kulture, jutri bo prišel še Aljoša Škaper in demonstriral košarko na invalidskem vozičku. Organizatorji namreč posebno pozornost namenjajo tudi bolj zapostavljenim socialnim skupinam. »Če se z nekom družiš in pogovarjaš, vidiš, da je tudi on samo človek, če pa to osebo srečaš le na ulici, so naše reakcije pogosto drugačne,« ta vidik opisuje Nastja Kikec.

Doma izdelani in predelani materiali

Sodelujoči prostovoljci, ki skrbijo, da izvedba festivala poteka tekoče, se družijo tudi po delavnicah v mestnem parku. Na Osnovni šoli I Murska Sobota prespijo, imajo skupne zajtrke in pomagajo pri pripravi kosila v Hiši Sadeži družbe. Tako si ustvarijo pravo festivalsko vzdušje in se več družijo, je dejala organizatorka. Sicer pa otroci vsak dan z zanimanjem sodelujejo v delavnicah in spoznavajo nove ter zanimive aktivnosti. Člani Kluba prekmurskih študentov so zanje denimo pripravili vodne igre. Festivala Zbūjdi se je udeležila tudi Živa iz Kupšinec. »Všeč mi je bila vsebina in sem se odločila, da bom prišla. Do sedaj sem najbolj uživala v delavnici, ko smo ustvarjali ribice,« je dejala. Nuši iz Murske Sobote pa je bilo najbolj všeč izdelovanje lovilnikov sanj.

Tina Špilak, prav tako ena od organizatork, je za otroke denimo pripravila ustvarjalno delavnico, v kateri so izdelali lampijončke. »Izbrali smo delavnice, za katere lahko material naredimo doma ali pa porabimo tistega iz prejšnjih let,« je povedala Špilakova. Tako so otroci napihnjene balone ovili z volno, namočeno v naravno lepilo iz moka in vode, ter tako naredili lampijončke, s katerimi so tudi okrasili prizorišče festivala v parku. Neke vrste reciklaža pa je potekala tudi v delavnici Doroteje Mesarič. Udeleženci so razmigali možgane, saj so reševali uganke in iskali rešitve s pomočjo starih reklam.

- **Tema, o kateri se premalo govori. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 16**

Dan spomina na romske žrtve holokavsta

Predstavniki Romov v Sloveniji so državnemu zboru poslali pobudo, da bi 2. avgust, mednarodni dan spomina na romske žrtve holokavsta, ki ga označujejo z izrazom porajmos, zaznamovali tudi na državni ravni

Ob 2. avgustu, mednarodnem dnevu spomina na romske žrtve holokavsta, so v Murski Soboti organizirali simpozij o tej temi in položili vence pred spominsko ploščo. Predsednik Sveta romske skupnosti in Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc meni, da vprašanje omenjeno že na prvem svetovnem romskem kongresu v Londonu leta 1971. »Genocid nad Romi se ni zgodil samo v drugi svetovni vojni, temveč traja že več stoletij. Ti dogodki so pri Romih pustili globok pečat.«

Pobuda ostala brez odgovora

Romski predstavniki v Sloveniji so državnemu zboru poslali tudi pobudo, da bi 2. avgust, mednarodni dan spomina na romske žrtve holokavsta, ki ga označujejo z izrazom porajmos, zaznamovali tudi na državni ravni, vendar odgovora ni bilo, pravi Horvat. Na ta dan leta 1944 je bilo namreč v nacističnem koncentracijskem taborišču Auschwitz na Poljskem umorjenih 3000 Romov.

Romolog Dragoljub Acković je na simpoziju, ki ga je ob tej priložnosti v Murski Soboti pripravila Zveza Romov Slovenije, s pomočjo fotografskega gradiva predstavil dokumentirane zločine nad romskim prebivalstvom, ki so se v balkanskih državah zgodili v času prve svetovne vojne. Pri tem poudarja, da v stotih letih po prvi svetovni vojni do nedavnega ni bila napisana niti ena knjiga na to temo. Pred kratkim je monografijo o tem napisal hrvaški raziskovalec Danijel Vojak. Romski aktivist in novinar Orhan Galjus se je ob tem spomnil časov, ko se je tik pred začetkom vojne v nekdanji Jugoslaviji iz rodne Prizrena na Kosovu preselil na Nizozemsko, kjer je ugotovil, da se tam živeči Romi in Sinti na splošno nočejo pogovarjati o vojnah. »Pri prizadevanjih za priznanje genocida nad Romi gre morda za zelo pomembno, da se je romska skupnost s tem vprašanjem ukvarjala že zelo dolgo. Kot pravi, je bilo to politično akcijo Romov, ki je povezana s širšim vprašanjem enakosti med ljudmi. Morda bi bil lahko to tudi povezovalni dejavnik med Romi iz različnih romskih držav,« meni Galjus, ki poudarja, da so bili nekateri Romi zaprti v koncentracijskih taboriščih v Franciji še dve leti po koncu druge svetovne vojne. »Nekateri preživeli še danes nočejo priznati, da so bili tam zaprti, saj se bojijo odziva družbe.«

Nekateri bi zanikali dejstva

Jožek Horvat Muc opozarja, da so otroci v osnovnih šolah danes pre slabo seznanjeni s temi vprašanji, zato meni, da bi morali v šolah uvesti pouk o Romih, v okviru katerega bi se mladi lahko naučili več o romskem načinu življenja, njihovem jeziku in kulturi.

Predsednik Zveze združenih borcev za vrednote NOB Tit Turnšek opozarja, da se Evropa danes srečuje z novimi, mehkejšimi oblikami fašizma. »Ne gre več samo za rasizem in antisemitizem, nestrpnost se je usmerila tudi na druge družbene skupine.« Migrantska kriza je po njegovem mnenju razgalila slabosti Evropske unije, ki ne more najti ustreznih odgovorov na posledice te krize.

»Tako pri zanikanju holokavsta kot pri zanikanju genocida nad Romi gre za zanikanje dejstva, da je šlo za namero po uničenju posameznega naroda,« pravi Vera Klopčič z Inštituta za narodnostna vprašanja in dodaja, da so Romom v zgodovini največkrat očitali, da so leni in družbeni paraziti, ker nočejo delati, v rasnih zakonih pa so jim najprej prepovedali opravljanje nekaterih poklicev.

»O tem se mora govoriti, se tega spominjati in to tudi priznati,« pravi Horvat. Enakega mnenja je tudi poslanec Jani Möderndorfer, ki je bil slavnostni govornik ob polaganju vencev pred spominsko ploščo romskim žrtvam holokavsta, ki so jo lani odkrili na dvorišču nekdanje stavbe ekonomske šole v Slovenski ulici v Murski Soboti. Möderndorfer je zbranim predstavnikom Romov v Sloveniji med drugim sporočil, da morajo biti s svojimi zahtevami bolj glasni in vztrajni.

- **Enajsta šola kulture. Vida Toš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 16**

15. poletni tabor Sorotijme – stičišče

V Kamencih se je na taboru vsak dan zbralo okrog 30 otrok in ustvarjalo

Romsko društvo Kamenci je petnajstič pripravilo štiridnevni poletni tabor za otroke, ki se ga je po besedah vodje tabora, likovnika Tiborja Frančiča, udeležilo v povprečju 30 otrok na dan. »Mednarodni je tabor zato, ker je eden od mentorjev – gre za mentorja lončarskih delavnic Csabo Horvata – iz Madžarske. Horvat pa ni prvič v Kamencih, saj je že pozimi vodil odraslim namenjene lončarske delavnice, na katerih se dela na lončarskem vretenu.«

Letošnja glavna tema poletnega tabora z naslovom Stičišče, po romsko sorotijme, so prav glina in izdelki iz gline, čeprav so počeli vse mogoče: oblikovali nakit, izdelovali so tudi slike in mozaike iz kamenčkov, slikali na platno ter izdelovali blazinice iz sivke. Veliko pa so se ukvarjali tudi z zmaji.

»Ob vhodu v Kamence je kovinska skulptura zmaja. Ta čuva naselje, saj ima zmaj v njihovi kulturi in izročilu čisto posebno vlogo, je nekakšen čuvaj. Tako da so otroci na našem taboru izdelovali zmaje iz papirja in papirnih tulcev, pa leteče zmaje in zmaje, ki bruhaajo ogenj, zmaje pa smo tudi spuščali, « je naštel Frančič.

Poleg Frančiča in Horvata sta delavnice vodili tudi Nataša Zakojč in Gizela Koter, vsem pa so pomagali še prostovoljci.

»Tabor je organiziran z namenom, počitnice so namreč čas, ko veliko romskih otrok ostaja doma. Zato smo se pogovarjali, da bi jim ponudili počitniško ustvarjalnost, ki hkrati zapolni njihov prosti čas in je tudi že navajanje na neko delo, ustvarjanje – kratka, že malo priprava za šolo. Je pa to gotovo 'enajsta šola', kot se lepo reče, in sicer enajsta šola kulture,« pove Frančič.

Sander Horvat in Štefan Šarkezi se, pravita, udeležujeta poletnih kulturnih delavnic v Kamencih, odkar se spomnita. »Že dolgo hodiva na delavnice in letos nama je najbolj všeč učitelj Csaba, ki govori madžarsko, saj lahko z njim izdelujemo iz gline. Drugače med počitnicami ni bilo dolgočasno, malo smo šli na bazen, zdaj pa na tabor. Zadnji dan tabora pa bomo za starše pripravili nastop – izbrati si moramo neko pesem in bomo nastopali, « sta družno opisala. Frančič dodaja, da je večina dela na delavnicah prostovoljnega, saj nekega proračuna za delavnice nimajo, da pa jim je v veselje to početi, saj storijo nekaj lepega in dobrega za otroke.

- **Veliko ovir in malo spodbud. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 17**

Povezovanje vinogradništva s turizmom na obmejnem območju

Čez mejo ni gostov in vin z našega območja – Majhni vinogradi, ki jih lastniki krčijo

Vinogradništvo in turizem na obmejnem območju med Slovenijo in Madžarsko je bil naslov konference, ki sta jo v dobrovolniškem kulturnem domu pripravili Občina Dobrovnik in Madžarska nacionalna trgovska hiša – pisarna Lendava v sodelovanju z Zavodom za okolje in turizem Dobrovnik in Društvom vinogradnikov Dobrovnik.

O tej temi so govorili pridelovalci in predelovalci vin ter predstavniki vinogradniških podjetij in organizacij z obmejnega območja obeh držav. Goste sta na začetku konference nagovorila generalni konzul Slovenije v Monoštru dr. Boris Jesih in konzul Madžarske v Lendavi dr. Zsolt Morovan.

Premalo naredimo za to, da bi se bolje poznali

Jesih je povedal, da po dveh letih opravljanja omenjene funkcije ugotavlja, da se ljudje z obeh strani meje premalo poznajo in tudi redko obiščejo sosednje turistične destinacije: »Na madžarskem obmejnem območju redko lahko kupiš v gostinskem lokalu ali trgovini slovensko vino ali pivo. Tudi v termah v Monoštru redko srečam kakega gosta iz Slovenije. V termah so gostje, ki hodijo v Portorož in na hrvaško obalo, še nikoli pa niso slišali za terme v Moravskih Toplicah. Hodijo pa v bližnje avstrijske terme.«

Na obeh straneh meje premalo naredimo za to, da bi se bolje poznali. Oboji se srečujemo z nerazvitostjo obmejnega območja, ljudje imajo podobne težave, kako tržiti svoje proizvode. »Če hočemo v obmejnem prostoru uspeti, se moramo povezovati. Vina in hrana so zelo pomembni za razvoj turizma. Slovenski in madžarski vinogradniki bodo skupaj lažje našli boljši trg in več kupcev,« meni Jesih. Tako bodo veliko lažje prodajali svoje izdelke in bo zanje več perspektive, drugače pa bo vedno manj vinogradov.

Vse bolj pomembno povezovanje vina s kulturo

Predsednik Turistične zveze Slovenije in župan Občine Podčetrtek Peter Misja je predstavil rezultate slovenskega turizma v zadnjih letih ter turistične trende, po katerih se povečuje pomen vinogradništva in vin v ponudbi: »Turistična rast je bila lani velika in tudi letos pričakujemo dobre rezultate. Lani smo se približali 11 milijonom prenočitev, pri čemer tudi število gostov iz Madžarske zelo raste. Še posebej se povečuje število gostov srednjega razreda in starejših.«

Gostje vse bolj iščejo turistične produkte, ki so povezani z naravo in aktivnim preživljanjem dopusta. Vendar preživijo v povprečju na dopustu manj časa. Pri tem imata vse večji pomen tudi kulinarika in vinski turizem z obiski vinskih kleti, vinogradov in lokalnih prireditev s ponudbo vin. Za vinogradnike to pomeni dodaten zaslužek, za destinacijo pa večjo prepoznavnost. »Vse pomembnejša je tudi ponudba, ki povezuje vino s kulturo. Marsikje pa nam manjka primerna infrastruktura, urejene vinske ceste. Omejujejo nas nemogoči standardi in zakoni ter pridobivanje različnih dovoljenj. Že dolgo pa ni finančnih spodbud in podpore razvoju vinogradniškega turizma,« je dejal Misja.

Iz leta v leto prodajo manj vina

Tudi v Termah 3000 se nenehno prilagajajo zahtevam gostov, kar velja tudi pri ponudbi vin, je povedal njihov izvršni direktor Igor Magdič. »Terme 3000 pomenijo razkošje doživetij na enem mestu, ponudbo za različne ciljne skupine in za vse generacije. Povpraševanje po vinih se je v zadnjih petih letih postavilo na glavo. Prej so bolj povpraševali po strukturiranih vinih, tudi predikatih, sedaj pa prevladuje pitje eno leto starih vin z nizko vsebnostjo alkohola, belih suhih in pilskih vinih. Povpraševanje po predikatih pa je zanemarljivo in jih iščejo le ljubitelji in poznavalci,« je povedal Magdič.

V petzvezdničnem hotelu Livada Prestige je na voljo 65 etiket vin. Strokovnjaki jih priporočajo za tovrstne hotele od 60 do 70. Pri čemer jih je polovica iz lokalnega okolja. Od 10 do 15 odstotkov naj bi bilo tujih vin, druga pa iz drugih slovenskih okolij, kar velja tudi zanje. Na voljo so tudi hišna vina hotelske verige. To je pri njih belo vino Jeruzalem Ormož ter rdeče vino Vina Koper. »Na vsaki destinaciji ponujamo tudi lokalno hišno vino. V Moravskih Toplicah je to Vidovo vino, pridelano v Strehovcih, v Lendavi pa Grad Lendava. Trend prodaje vina je padajoč, kar pomeni, da se proda iz leta v leto manj vin. Prepoznavni smo po lokalno obarvani kulinariki, h kateri gredo lokalna vina.«

V povprečju 20 arov

Marika Feher iz Kmetijske svetovalne službe Lendava KGZS Murska Sobota je predstavila stanje v vinogradništvu Občine Dobrovnik, kjer obdelujejo 31 hektarjev vinogradov: »Občina ima po katastru čez sto hektarjev vinogradniških površin. Kje so torej preostale? Ali so neobdelane, izkrčene ali pa so na njih drugi nasadi. Te površine obdeluje 195 vinogradnikov, kar pomeni v povprečju 20 arov. Kako naj se s takimi površinami gremo vinogradniški turizem?« Če hoče kdo registrirati dopolnilno dejavnost na kmetiji, potrebuje vsaj hektar kmetijskih površin. Res imajo nekateri poleg vinogradov še druge kmetijske površine. Tiste, ki bi se tega lotili, omejuje tudi stroga zakonodaja. V vinotoču pa po novi zakonodaji ne smejo ponujati bograča, ampak le vino in suhomesnate jedi.

- **Porabci ponovno na Triglavu. Silva Eöry. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 32, 10. avgusta 2017, str. 19**

Člani Porabskega kulturnega in turističnega društva Andovci (PKTDA) so se že četrto leto odpravili na Triglav. Tokrat sicer niso romali peš od Malega Triglava – spomenika slovenstva v Porabju – do »velikega brata« na Gorenjskem, ampak so se »samo« povzpeli na najvišjo slovensko goro.

»Za nas, ki živimo skorajda na ravnici, ni tako enostavno iti v gore. Doslej smo dvakrat romali 300 kilometrov daleč, od Porabja do Gorenjske, letos pa ni bilo dovolj časa, da bi se naši člani tako psihično kot fizično pripravili na pešačenje,« je pojasnil predsednik PKTDA Karel Holec. S Pokljuke se je ob pomoči štirih vojaških gornikov, članov Zveze slovenskih častnikov iz Mislinjske doline, enajst porabskih Slovencev povzpelo do Kredarice, štirje od njih pa so nadaljevali vzpon na Triglav. Na najvišji slovenski gori so razvili napis Porabski Slovenci. »Kolikor vem, smo mi, ki živimo v Porabju, od Slovencev najbolj oddaljeni od Triglava. S tem da se vsako leto vračamo, želimo pokazati, da smo zavedni Slovenci. Naš cilj je, da ne pozabimo maternega jezika in še dolgo časa ostanemo Slovenci,« je še dodal Karel Holec.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Postala sem prava Slovenka. Anita Vajda. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 2-3**

»Ni pravi Slovenec, kdor ni bil nikoli na Triglavu.« Ta stavek sem v času študija v Ljubljani velikokrat slišala. Takrat sem še dvomila, da bom to »nalogo« izpolnila tudi sama. Vedno, ko sem poslušala novice na televiziji in so poročali o tem, da je nek planinec umrl na ekspediciji, sem mislila, le zakaj ljudje po nepotrebnem izzivajo usodo?

Odločitev za vzpon na Triglav je padla nekje sredi junija letošnjega leta. Razlogov za to odločitev je bilo več. Že od nekdanj imam nočne more, da sem v veliki višini in se bojim, da padem dol. Strah pred višino sem hotela premagati najprej aprila, ko sva s prijateljico šli v Budimpešto na plezanje po stenah. Bila je zanimiva izkušnja, ki mi je dvignila adrenalin in bil je dober občutek. Hotela sem dokazati sebi, da znam podreti pregrade in mi je uspelo. Na začetku junija pa sva se odpravili v avstrijski Tragöß, kjer sva občudovali Zeleno jezero (Grüner See). Vreme je bilo lepo, midve pa sva uživali v prelepi pokrajini in naredili fotografije, nato pa sva s pomočjo zemljevida začeli hoditi po okoliških gorah. Vreme nama ni več služilo, začelo je deževati in tri ure sva v dežju hodili do vrha po markirani poti, sami sva se morali orientirati. Ko sva prišli na vrh, je padala toča, pihal je veter, bili sva prezeblji in tudi najini čevlji so bili čisto mokri. Nisva vedeli, kaj naju čaka in na koncu je postal najin pohod pustolovska tura, sva pa preživeli. Zvečer ob osmih sva prišli nazaj do najinega avta. Takrat sem rekla, da nikoli več ne grem na takšen pohod v gore. Čas pa vseeno polepša spomine in doma sem veselo pripovedovala najino pustolovščino svojim znancem. Tudi Karčiju Holecu, ki je omenil, da tudi letos Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci organizira pohod na Triglav. Ko sem to novico povedala prijateljici, je bila zelo navdušena in je rekla: »Dobro, jaz sem te peljala v Avstrijo na pohod, ti pa boš zdaj mene v Slovenijo«. To so bili predhodni dogodki, ki so vplivali na mojo odločitev. Vedela sem, da je čas, da se soočim s svojimi strahovi. Telesne in duhovne priprave na pohod na Triglav so se začele tri tedne pred dogodkom. Poskusila sem več telovaditi in sem spraševala ljudi, ki so se v zadnjih letih udeležili tega romanja, kako je bilo, na kaj moramo biti pozorni, in če je zadnji vzpon res tako strm. Hotela sem pridobiti čim več informacij, ki sem jih potrebovala za to, da bi se lažje odločila, če bom zmogla plezati do vrha ali samo do doma na Kredarici. Najprej sem mislila, da mi ne bo šlo, ne bom mogla premagati svojih strahov, a v naslednjem hipu sem postala bolj pogumna in sem rekla, da bom lahko naredila. Vprašanje o plezanju do vrha sem pustila odprto. Pred pohodom sva s prijateljico nabavili potrebno opremo, saj sva imeli že izkušnje in sva slišali, da se v takšni višini vreme lahko v nekaj minutah spremeni.

Romanje porabske ekipe se je začelo v petek popoldne, ko smo se odpravili z avti do Pokljuke, kjer smo prenočili v vojašnici. V soboto zgodaj zjutraj smo se kljub neprespani noči podali na šesturni pohod do planinskega doma na Kredarici. Vmes smo naredili postanek pri Vodnikovem domu. Okrog tretje ure smo brez kakršnihkoli težav prišli do Kredarice. Vreme nam je služilo, med potjo smo občudovali čare Julijskih Alp. Ko pa sem s Kredarice zagledala mogočno severno steno Triglava, sem rekla: »O moj bog, kam so me pripeljali?« Plezajoči ljudje so izgledali kot mravlje na prevelikih skalah. Nisem se mogla odločiti, ali bom zmogla do vrha ali ne. Energijo sem še imela, vprašanje je bilo, ali imam zadosti poguma. Člani naše ekipe so me začeli motivirati in spodbujati, poklicala pa sem tudi svojo mamo in sem jo vprašala, kaj naj naredim. Mislila sem, da bo rekla, če se bojiš, ostani v koči, ni problem. Njen odgovor pa me je presenetil, ker je rekla, da naj grem gor, ker sem zato šla. Ona me najbolj pozna in je vedela, da bom razočarana, če niti poskusila ne bom. Vse svoje moči sem zbrala in sem se skupaj s tremi udeleženci naše ekipe in štirimi gorskimi vodniki podala na plezanje do najvišjega vrha Slovenije. Pot do vrha je zavarovana z jeklenimi vrvmi in ročnimi klini, so pa bili tudi takšni deli kjer smo se lahko oprijemali samo skal. Raven adrenalina se je v mojem telesu z vsakim korakom vse bolj dvigala. Morala sem zaupati vase, premagati strah. Občutek, ko

sem stala ob Aljaževem stolpu na 2864-metrski višini, je bil nepopisen. Bila sem ponosna nase in kot pravi rek, sem postala postala prava Slovenka. Imeli smo čudovito vreme in razgled je bil enkraten. Seveda smo se slikali pred Aljaževim stolpom, vsak izmed nas je spil požirek šampanjca, naju s kolegico pa so tudi krstili, ker je to navada za tiste, ki prvič stojijo na vrhu Triglava. Od takrat ponosno nosim ime Gorska narcisa. Moram priznati, da me je tudi na poti z vrha do Kredarice bilo strah. Ko sem prišla dol do planinskega doma, sem dvignila roke in veselo zakričala: Naredila sem!!! Ta občutek je neprecenljiv. Tisti, ki so ostali v domu, so nas že čakali in nam čestitali. Zvečer smo še nazdravili našemu podvigu in tudi zaplesali ob harmoniki. Naslednji dan nas je še čakal šesturni pohod, spust do Pokljuke.

Ta vikend mi je pomenil veliko, ne samo zaradi tega, ker sem premagala svoje strahove, ker sem naredila podvig, ampak tudi zato, ker sem bila v dobri družbi in uživala v prelepem okolju. Zanimivo je bilo videti, da tudi na višini, kjer ni več trave, še rastejo rožice, ki se borijo za svoje življenje. V takih trenutkih človek vse odklopi, pozabi na vsakdanje probleme, spozna, koliko zmore, napolni baterije in dobi nov zagon. To je treba doživeti. Čeprav imamo slike in video posnetke, spomini so tisti, ki nam ostanejo. Osvojitve najvišjega vrha Slovenije je zame nepozabno doživetje. Zahvaljujem se udeležencem pohoda, da so me spodbujali in verjeli vame, gorskim vodnikom za fizično in duhovno pomoč, Porabskemu kulturnemu in turističnemu društvu Andovci pa za to, da mi je omogočilo, da dosežem ta cilj, ki ga bodo, upam, spremljali še številni novi.

- **Protestantizem - začetki modernoga mišljenja o ženskaj. -dm- . Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 4-5**

»V Pomurskem muzeji Murska Sobota smo stajali ranč tak svetiti 500. Oblejtnico reformacije. Znali smo, ka knige pa literaturo nutpokaže knjižnica, umetnost pa galerija – tak se nam je narodila ideja o ženskaj v reformaciji,« je začnala pripovedati direktorica soboškoga muzeja Metka Fujs, gda smo go nej davnik gorpoiskali na gradi. Pelala nas je v tōrem, gde smo leko v ednoj sobi vidli dosta vsega: gvante ženski dūhovnic (med njimi sodačkoga), Sveta pisma, spomine na konfirmacijo ali škeri za Božo službo. Razstava avtorice Metke Fujs z imenom »Ženske in reformacija « nutpokaže, kakšo veliko spremembo je v gledanje na mesto žensek pripelala največša prenauva krščanjske vōre.

Ženska tema je tistoga ipa nej tak važna bila,« je tomačila zgodovinarka. »Reformacija je stajla prenauviti vōro, tēme so bile teološke, šlau je za reformo Matere Cerkve. So pa radi gučali: 'Cerkev je vsikdar v reformeranjij', ka je istina za pitanje o ženskaj tō. Ženske so v cajti reformacije napravile veuki stopaj naprej, vej so se pa leko začnile včiti, s pomočjauv včenjā pa dobiti vekšo znamenje v družbi.« Kak avtorica razstave pravi, eške gnesden samo gučimo o enakopravnosti (egyenjogúság Eške itak gestejo situacije, v šteraj je gnakost nej vsikdar istina. »Pokazati mesto žensek v družbi je leko tema edne kisnejše razstave, zdaj smo se odlaučili pokazati mesto žensek v Cerkvi ali kauli cerkve,« je zaključila Metka Fujs.

V cajti reformacije so gratale ništerne ženske (ali žene) sploj važne. »Žena reformatora Martina Lutera, Katarina von Bora, je pomagala možej: zberala je na priliko peneze za njegvo gibanje,« je pripovedjala soboška direktorica direktorica pa cujdala: »Njija zakon je biu idealni protestantski zakon. Luter je biu dober profesor, voditel reformacije. Katarina pa je bila nekdešnja apatica, štera je vō s klauštra staučila. Bila je vōnavčena, vej so pa bili klauštri tistoga ipa edno samo mesto za žensko včenjē. Štela je latinski, poznala poznala je Sveto pismo. Pelala je držino: z možaum sta mela šest svoji pa štiri druge mlajše.« Katarina von Bora je prej vodila eške kolegij študentov, depa edno menjšo pivovarno je tō prej mejla. Gda je naprejprišo beteg kolere, je pelala špitale. »Živela sta pravi protestantski zakon, v šterom sta si mauž pa žena raztalala delo,« je vōpostavila Metka Fujs.

Deklam so že protestanti na Slovenskom tō več mogaučnosti dopistili: »V slovenskoj reformaciji je že Primož Trubar v svoji 'Cerkovni ordningi' iz leta 1564 dojpsiso, ka aj se včijo vsi, aj v šaulo dejo vsi: včiti je trbej'te mlade hlapčiče inu deklice, purgarske inu kmetiške otroke'. 'Ino deklčiine' – kak pravi, tau má veliko znamenje, « je na znanje dala avtorica razstave. Na Slovenskom se je protestantizem najduže gordržo v Prekmurji (Slovenskoj krajini). »Na Vogrskom je bila vekša vōrska toleranca, prautireformacija je protestante nej tak brž poklačila kak po avstrijski krajinaj,« smo zvōdali od zgodovinarke. »Gnes je največ protestantov djenau tū pri nas, šteri pa živejo indrik po Sloveniji, so zvekšoga s Prekmurja táodišli. Tū mamō evangeličane, kalvince, binkoštnike, baptiste pa eškedrūge protestante. Samo tri luteranske fare pa so zvūn Prekmurja.« Zanimivo je na razstavi videti črne méšne gvante protestantski ženski dūhovnic. »Prve ženske so si tau službo odebrale med emigranti v Meriki, že v 18. stoletji. Venak so nej meli zavolē možkov,« pripovedja avtorica razstave. »V Evropi so služile oprvin na Nemškom, Švedskom ino Slovaškom, pa tau eške samo na srejdi 20. stoletja.«

Prva dūhovnica v Sloveniji Jana Kerčmar je prišla djenau s Slovaškoga, oženila se je s prekmurskim dūhovnikom ino v Jugoslaviji živejla od leta 1977. »Prvi dve Slovenki, šterivi sta bili posvečeni v evangeličanski dūhovnici ino dobili svojo gmajno, sta bili Simona Prosič Filip ino Violeta Vladimira Mesarič. Prva je zdaj dūhovnica v evangeličanskoj cerkvenoj občini Gornji Slaveči, Vladimira Mesarič pa je naša prva sodačka dūhovnica. Je namestnica sodačkoga vikara pri Slovenskoj vojski, prostovolno pa dela v cerkvenoj občini v Maribori.«

V prekmurski Motvarjevci najdemo kalvinistične vōrnike. »Tau je edna sama kalvinska fara v Sloveniji. Je vogrska krajina, tam živē madžarska narodna skupnost. Dūhovnica Emōke Rozgonyi je žena dūhovnika tō, ino že sploj lepau guči slovenski. Dosta slovensko- madžarski programov drži za mlajše.«

Drūge važne ženske v protestantski faraj so žene dūhovnikov. »Dostakrat so vōnavčene, majo svoje službe, depa v svojoj fari ostanejo vsikdar 'gospē fararce'. Z veseldjom dajo kakše tanače, pomagajo v cerkvi pa skupnosti.« Najbole erična takša ženska je v Prekmurji bila Frida Fichtmüller Kovač, nam je raztomačila Metka Fujs. »Bila je žena dūhovnika v Gornji Slaveči. Sploj lepau je znala pisati pa dosta dobroga je napisala. Pisanja so ji vōdali v cerkveni pa drūgi novinaj. Napisala je dva romana, rokopise najdemo v soboškoj knjižnici.«

Na maloj razstavi na gradi v Murskoj Soboti leko preštēmo dosta napisanoga na tablonaj na steni, zvūn toga pa si leko poglednemo dosta predmetov (tárgy) tō, štere so dūhovnice pa vōrnice nūcalepri Boži službaj ali domanjoj molitvi. »Največ vsega so nam dale naše dūhovnice: svoje gvante, kelihe, Sveta pisma, ka nūcajo v cerkvi. Od lūstva pa smo dobili na priliko molitvenike, v štere so pisale eške njine babice pa mamice.« Dosta predmetov je prišlo od gornjeslavečke dūhovnice Simone Prosič Filip, je povōdala avtorica razstave. »Tau je držina, štera je zvūnredno navezana nacerkev. Majo eden gvantek za krstitke, šteroga znautra držine vsikdar na pausado davajo. Gvant za konfirmacijo tō fejest skrb majo.«

Razstava o ženskej v reformaciji nam pitanje võrske prenauve pokaže s sploj ovaškoga gledanja. Vrejdno si je vzeti čas, pa v tõrmi murskosoboškoga grada do 19. Novembra spoznati začetke mišljenja o tom, ka je Baug Adama pa Evo za gnakiva stvauro.

- **Zgodovinski dnevi v Monoštru. L. R. H. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 5**

V Monoštru so na koncu julija že petnajstič priredili Zgodovinske dneve, ki so v spomin na monoštrsko bitko (1. avgust 1664). Prireditve in programi so bili zelo raznoliki, obiskovalcem so ponujali razstave o kulturni dediščini Monoštra (cistercijani) in širše okolice (lončarstvo iz Magyarszombatfa). Najbolj fascinantni del Zgodovinskih dnevov je nedvomno povorka v kostimih iz časa bitke. Ob predstavitvi srednjeveških vojaških veččin so obiskovalce razveselili tudi razni glasbeni programi, med njimi tudi srečanje in koncert pihalnih orkestrrov, na katerem so nastopile tudi mažoretke s Slovaške. Skupina Crystal je pred slabim mesecem osvojila prvo mesto na Evropskem prvenstvu mažoretk.

- **V gastronomski bitki zmagala Vzorčna kmetija. L. R. H. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 5**

Spremljevalni program Monoštrskih zgodovinskih dnevov je bila gastronomska bitka posameznih restavracij, ki so ponujale značilne jedi določenih narodov, ki so sodelovali v monoštrski bitki leta 1664. Med 28. in 30. julijem je restavracija Club 3 ponujala madžarske jedi, Café Corsó nemške, restavracija monoštrskih term turške, restavracija Andante avstrijske, Vzorčna kmetija z Gornjega Senika pa slovenske. Rezultat je temeljil na točkovanju gostov. Največ točk je dobila Vzorčna kmetija, vodja RA Slovenska krajina Andrea Kovač je listino za zmago in kuhalnico prevzela od župana mesta Monošter Gáborja Huszárja.

- **»Za mene je on največši Porabec«. Silva Eöry. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 6**

Karel Dončec je biu zadnji slovenski lončar v Porabji. Mrau je pred petnajstimi leti v špitali v Kermedini. Drũgo leto mo se spominjali stauletnice njegovoga rojstva. Tau je biu povod, ka se ob pomauči njegovoga vnũka Akoša in sausedice Ilone Laczó, rojene Gašpar, spaumnimo toga eričnoga Porabca.

»Moj dedek je biu majster nad majstrami. Tak tũdi v Sobočki vesi (Magyarszombatfa), gé se je on za lončara včiu, pravijo. On je znau takše oblike, takšo ornamentiko, delati, stere gnes niški lončar med Mũro in Rabo več ne vej delati. Naše slovensko lončarstvo v Porabji je drũo na visikom nivoji. Leko ka povejo, ka sam ges pristranski (elfogult), samo za mene je on največši Porabec, največši porabski kũnštlar, steri ma mesto tũdi med največšimi Prekmurcami, kak so bili Kũzmič, Pavel, Vrečič. Za mene je Porabje in Prekmurje eno pa isto, vej pa mammo isti gezik in šege, samo granica nas je razlaučila,« mi s krepkim glasom povej Akoš Dončec in cujda: »Mama mi večkrat pravi, ka se ge tau korim, ge pa njoj samo pravim, ka se ne korim, samo bole krepki glas mam. Takšoga je meu tũdi moj dejdek. Melodično je znau gučati. On je biu živi dokaz, ka je naša prekmurščina, naš gezik, lejpa rejč.«

Ilona Laczó (njeni oča je biu bratranec Ane Gašpar, mame Karla Dončeca) tõ pravi, ka »gda je on gučo, je mauč z njega šla. Gda smo mi v Ritkarovci delali, tam smo meli grũnt, smo do ta čũli, ka so oni doma gučali«. Sausedica ške cujda: »Gda sam es mala bila, so se oni s tistim bole spravljali, ka so trũili. Kipũvali in odavali so, tak konje kak krave, tũdi pujceke. Lončarsko delo so začnili sredi petdesetoga leta. Ges ške vej, ka so tũ iz Števanovec vozili ilojico. Najprva so črepnje redili, pa so tisto v Budapešt vozili. V Varaš so pelali s konji, pa so te na cug goredjali. Sledkar so te že drũgo tõ delali. Pa te v Varaš vsakšo soboto na plac, ob pondelkaj na senje v Krmedin, pa na drũga senja tũdi. Mi smo tõj skrak bili, pa smo mlajši furt ojdli gledat, ka delajo. Dosta so delali, tũdi na gazdiji. Orati njim je nej trebelo, sejali pa so, maro so meli, en cajt tũdi konje«. Ilona Laczó se ške gnesden rada spaumni, kak je lepau bilou gledati Karla Dončeca pri njegovom lončarskom deli: »Tau se nam je vidlo, kak so oni z nogauv gnali šajbo, te pa te kak so tisto, ka so napravili, not klali v peč in kak je vrauče bilau, gda so te vũbrali iz peči. Furt so takša dukša drva meli krejdi djano. Tista nej samo eno leto, dveji leti pa ške več so mogla stati, ka so te z njimi leko žgali.«

Po vnũkovi rečaj je biu njegov dejdek trno flajsen in vrli človek. Meu je ške brata Števana, steri je kesnej odišo v Kanado. Njegoviva stariša (Karel Dančec in Ana Talaber) sta mladiva mrla. Dva brata je te k sebi vzeu njũni stari oča Števan Dančec. »Prva je moj dejdek steu biti sabau. Samo te je eden lončar iz Števanovec, Karel Kũrnjek, njemi pravo, ka naj ide za lončara. Tũdi ges sam se škeu tau delo navčiti, pa me je nej steu včiti. Sigdar je pravo, ka je nebesko žmetno lončarsko delo. Moj oča, Karel Dončec mlajši, se je navčo za lončara v Varaši, v obrtniški šauli, rejsan pa njemi je dedek pokazo osnove, vižgo pa je napravu v Monoštri. Tak se mi vidi, ka on je biu malo lũbosumen, pa se je bojo, ka bi bili moguče ge pa mojiva dva brata baukši lončari, kak je biu on. Ge sam ga nikdar nej škeu premagati, ge bole šken pisati in raziskovati,« raztolmači Akoš Dončec in povej, ka je, gda je dejdek ške živo, furt dosta lũstva prišlo k njim, tũdi erični lidge so odili. Ške gnesden, če koga paut zanese k njim, njemi pokažejo priznanja in neka njegovih del, stera so ostala: »Dejdek je meu dveji peči. Samo menša je ostala, vekšo so vničili, ka tam zdaj mammo kotel za centralno kurjavo. Dejdek je pravo, ka je vekšo peč trbelo dva dni kũriti, menšo pa samo pou dneva.«

Na konci si z zanimanjom poglednem fotoalbum, v sterom je dosta zanimivi kejpov. Na enom Karel Dončec ponosno stogi pouleg svojoga autonu. »Tau je auto lada, steroga je trno rad meu. Gda je mrau, je auto tũdi fertig grato. Njegova dũša je tũdi vũšla. Meu je ške eden auto, wartburg, steroga je na lotoni daubo. Gda je biu dež ali sneg, je furt šau s tistim, nej z lado,« je ške raztolmačo Akoš Dončec.

- **»Pokazati javnosti, da smo enakovredni«. -dm-. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 7**

Na začetku letošnjega aprila so se v razstavnem prostoru monoštrskega Slovenskega doma s svojimi umetniškimi stvaritvami predstavili člani Likovne sekcije pri Zvezi paraplegikov Slovenije. Z vodjem ustvarjalske skupine Metodrom Zakotnikom smo se pogovarjali še pred odprtjem nevsakdanje razstave. Škofjeloški ustvarjalec je po padcu z višine priklenjen na invalidski voziček že 24 let. Nekdanji komercialist se je z likovno umetnostjo spoznaval ob risanju novoletnih voščilnic, kasneje pa je obiskoval likovne delavnice pri Zvezi. Veliko veselja mu prinaša košarka na vozičkih in delovanje na socialnem področju.

- **Gospod Zakotnik, kakšna organizacija je vaša Zveza in kaj so njene poglavitne naloge?**

»Zveza paraplegikov Slovenije združuje ljudi s poškodbo hrbtnjače, ki smo većinoma priklenjeni na invalidski voziček. Naša

Zveza izvaja posebne socialne programe, kot so asistenca invalidov, prevozi paraplegikov ali šport invalidov. Obenem se trudi za kompenzacijo invalidnosti, med drugim z odpravljanjem arhitektonskih ovir za invalide.«

- Kakšne umetniške interesne dejavnosti izvaja Zveza paraplegikov?

»Moram se pohvaliti: likovna sekcija pri Zvezi deluje že vrsto let. Članov nas je preko trideset, ki ustvarjamo na vseh področjih - najsi bo to grafika, risba ali slikanje z oljem na platno. Naj omenim še tehnike akvarel in pastel oziroma lesene skulpture naših kiparjev. S pomočjo teh aktivnosti čutimo, da smo lahko še dejavni na številnih področjih. Dosegamo zelo zavidljive rezultate v Republiki Sloveniji in tudi izven naših meja.«

- Kdo so člani vaše likovne sekcije in kaj jih združuje?

»Naš cilj je, da ostanemo ustvarjalni. Ustvarjamo z namenom, da bi zapolnili prosti čas in da bi se z likovnim izražanjem, s svojimi likovnimi izdelki predstavili ostalim ljudem. Radi bi dosegli, da ne bi bili zapostavljeni kot invalidi in javnosti pokazali, da se lahko s svojimi deli ravno tako izražamo. Še posebej pa bi rad pohvalil res težko gibalno ovirane, ki slikajo z nogami ali tudi z usti.«

- Kakšen okvir za te dejavnosti ponuja Zveza?

»Zveza paraplegikov deluje na ravni Republike Slovenije, sestavlja jo devet članic, to so pokrajinska društva. Zveza prireja štirikrat na leto enotedenske likovne kolonije, razen teh imajo posamezna društva enodnevne likovne delavnice. Pri izvedbi teh dejavnosti nam pomagajo mentorji, ki so priznani na svojih področjih.«

- Kako mentorji vodijo posamezne delavnice?

»Pomembno je, da se vzpostavi kontakt med mentorjem in ustvarjalcem. Oni nas usmerjajo, poglobijo se v vsakega posameznika. Točno vidijo, kaj komu leži in mu dajo predloge. Tako se izpeljuje ta program.«

- Ali imate dovolj možnosti za predstavitev preko razstav?

»Zelo smo prepoznavni z osebnimi razstavami, samostojnimi predstavitvami članov. Prirejamo pa tudi skupinske razstave kot na primer to v Monoštru. Prav tako smo uspešni na mednarodnem področju. Ob tem sodelujemo na natečajih 'Zlate palete' pri Zvezi likovnih društev Slovenije, ki vsako leto razpiše natečaje na tri različne tematike, v različnih tehnikah. Moram se pohvaliti, da sem sam v letu 2006 dosegel priznanje Zlata paleta na področju grafike.«

- **Akademik dr. Anton Vratuša (21. 2. 1915 - 30. 7. 2017). Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 10**

V spomin

Nekaj mesecev po tem, ko je 21. februarja vstopil v 103. leto življenja, je 30. julija v Ljubljani umrl akademik dr. Anton Vratuša, rojen na Dolnjih Slavecih na Goričkem. Pokopali so ga na Novih Žalah v Ljubljani.

Z akademikom Antonom Vratušo sem se prvič srečal posredno, in sicer ko sem v Panonskem zborniku prebiral razprave o goričkem in porabskem narečju. Njegove ugotovitve so mi razjasnile kar nekaj dilem o narečjih in opozorile na razlike v govorih na obmejnem delu Goriškega in Porabja, ki veljajo še zdaj, ko narečja v Sloveniji pridobivajo na veljavi, v Porabju pa sploh. V živo sva se spoznala, ko je bil predsednik izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije. Zanjih dvajset let sva sodelovala v Ustanovi dr. Šiftarjevi fundaciji, katere prvi predsednik programskega sveta je bil vrsto let. Kot zelo aktiven član s številnimi pobudami je sodeloval vse do letos. Nazadnje sva si z domačim žganjem nazdravila in drug drugemu zaželela vse dobro tri dni po rojstnem dnevu, ko smo najprej uradno, potem pa v ožjem krogu pokramljali o življenjskih temah. Po tem je začel počasi, toda neustavljivo ugašati. Bil je eden najproniklivejših duhov Goriškega in Slovenije. Bil je zadnji Slovenec, ki se je srečeval in sodeloval z dr. Avgustom Pavlom, cankovskim rojakom, spremljal dogodke, povezane z njim, še posebej izid in predstavitev prevoda njegove Prekmurske slovenske slovnice – Vend nyelvtan. Ob sleherni riložnosti se je pozanimal za dogajanje v Porabju, kar je sicer zelo pozorno spremljal v našem tedniku.

Anton Vratuša je diplomiral na Oddelku za slavistiko Filozofske fakultete v Ljubljani leta 1941 in dosegel istega leta doktorat znanosti z disertacijo Levec in Ljubljanski zvon.

V narodnoosvobodilnem boju je sodeloval od leta 1941. Od februarja 1942 do septembra 1943 je bil v internaciji v italijanskih koncentracijskih taboriščih, tudi na Rabu. Po samoosvoboditvi internirancev je bil imenovan za namestnika Komandanta Rabske brigade. Internirancem in borcem je posvetil knjigo Iz verig v svobodo – Rabska brigada. Delati z akademikom Vratušo je bilo prijetno, ker ni maral povprečnosti ne pri sebi ne pri sodelavcih. Toda tudi takrat, ko smo člani programskega sveta zamočili, kot se reče, se ni razjezil, ampak z očetovsko besedo svetoval, kako uresničiti dogovorjeno, in če ni šlo drugače, se je sam lotil dela. To ni bila samo sled, ki mu jo je vtisnilo delo v politiki ali diplomaciji, marveč mnogo več, bila je človeška širina in toplina, kar zmorejo redki. Ob tem ne smem prezreti njegovega vrelca svežih idej in pobud, ki mu jih ni nikoli zmanjkalo. Mnoge smo uspešno uresničili, kar je dvignilo raven prepoznavnosti fundacije doma in v sosednjih državah, celo tiste, ki jih je načrtoval okrog svoje stoletnice. Bil je podpredsednik zveznega izvršnega sveta, predsednik Izvršnega sveta skupščine SRS, direktor Inštituta za družbene vede v Beogradu, redni profesor na Univerzi v Beogradu in Ljubljani, ustanovitelj Mednarodnega centra za upravljanje javnih podjetij v deželah v razvoju, izredni član SAZU od leta 1978, redni član pa od leta 1985, kjer se je s posebno pozornostjo ukvarjal s proučevanjem narodnih manjšin. Vodil je skupino akademikov, ki so obiskali Slovence in tudi druge manjšine v sosednjih državah, tudi na Madžarskem. Iz tega obdobja sta simpozij v Mariboru in publikacija Slovenci v avstrijski zvezni deželi Štajerski. Po simpoziju in publikaciji, v kateri so objavljeni referati, so Štajerski Slovenci iz anonimnosti stopili v strokovno, politično in medijsko javnost. Kakor je poznal dogajanje v svetu, na globalni ravni, kot se zdaj reče, tako se je zanimal za življenje v ožjem okolju, v Prekmurju, na Goričkem, spodbujal sodelavce Krajinskega parka pri njihovem delu in razvoju dolgo pozabljene obmejne pokrajine. Ob dr. Vaneku Šiftarju, s katerim je prijateljeval več desetletij, se je kot eden redkih izobražencev zavzemal za sodelovanje med severovzhodno Slovenijo, Železno županijo, zlasti Porabjem, avstrijsko Štajersko, s posebnim poslušom za tamkajšnjo majhno slovensko manjšino, in tudi za sodelovanje z avstrijsko Gradiščansko ter njeno hrvaško manjšino. Skrbelo ga je, kot že rečeno, kakšna bo usoda Štajerskih Slovencev, o čemer se je večkrat pogovarjal z dr. Andrejo Haberl Zemljič, sodeloval pri natisu njene disertacije v slovenskem prevodu in vključeval v program Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije Kulturno društvo člen 7, tako s prejšnjim predsednikom Brankom Lenartom kot sedanjo predsednico mag. Suzanne

Weitlaner. Ustanova ohranja stike in sodelovanje s Panonskim inštitutom v Pinkovcu/ Guttenbachu in njegovim predstojnikom dr. Robertom Hajszanom Panonskim, ki je najprej začel sodelovati z Vanekom Šiftarjem. Pogosto sem imel občutek, da mu Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija pomeni zelo veliko, kar smo spoznavali po načrtih, kaj vse bi še kazalo izpeljati in pripraviti, še zlasti za mlado generacijo. Le - tej je namenjen, na njegovo pobudo, literarni natečaj osnovno- in srednješolcev na izbrano temo, poimenovan Moj ogravec/Moj vrt, če omenim zgolj en dogodek, ki bo spet na začetku oktobra.

Anton Vratuša je bil ugleden član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Vodstvo SAZU mu je ob 100-letnici izkazalo osebno spoštovanje s prvim obiskom v Prekmurju in z veličastno, prisrčno slovesnostjo v Ljubljani. Takrat je izšla obsežna monografija Jezikoslovna in literarna misel Antona Vratuše kot skupni projekt SAZU, Ustanove dr. Šiftarjeve fundacije in Pomurske akademsko znanstvene unije. Ugledni avtorji so ovrednotili njegovo jezikoslovno, literarnozgodovinsko in leposlovno delo predvsem zato, ker so mu bila ta področja osebno najbolj pri srcu. Pogosto je izpostavljala, da se je nameraval ukvarjati z jezikom in literaturo, kar je naznanil z doktorsko disertacijo o Franu Levcu in Ljubljanskem Zvonu, pa tudi z jezikovnimi in literarnozgodovinskimi razpravami, vendar se je moral takoj po vojni lotiti drugih nalog in obveznosti v politiki ter diplomaciji. Iz zgodnjih let so tudi njegovi stiki s pisateljem Miškom Kranjcem in pisanje o njegovem delu, sodelovanje v kulturno-literarnem glasilu Mladi Prekmurec. Pisal pa je tudi o drugih avtorjih, svojo literarno pot pa je začel in končal v Novinah.

Za sklepno misel v spomin na velikega Goričanca akademika dr. Antona – Toneta Vratušo njegove besede: »Seveda doživi človek vsakršna presenečenja, ampak karkoli dobrega ali slabega se mi je zgodilo v življenju, sem se vedno spraševal, kaj je v dogodku dobrega, takega, na čemer lahko gradim naprej. Človek se mora znati izkopati iz težav.«

Hvala za vse, v imenu bralcev in uredništva.

- **FS Sakalovci v Domanjševcih. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 12**

30. julija je madžarska narodna skupnost občine Šalovci organizirala celodnevni kulturni dogodek Praznik žetve, plesa in petja v Domanjševcih. V kulturnem programu je sodelovala tudi FS ZSM Sakalovci, ki se je predstavila s porabskimi plesi pod vodstvom Dragice Kolarič.

- **Monoštrski tek. L. R. H. Porabje, Monošter, 10. avgusta 2017 - Leto XXVII, št. 32, str. 12**

Letošnji monoštrski tek v spomin na monoštrsko bitko so priredili v več panogah. Glavnega teka na progi od monoštrske baročne cerkve do spominskega križa v Modincih in nazaj (9,5 km) se je udeležilo 170 tekačev in tekačic. Zmagovalec glavnega teka je bil Zsolt Kosar iz Monoštra.

Teka so se udeležili vsi člani družine Horváth iz Sakalovcev. Med malčki je Nimród Horváth končal na prvem, njegov brat Benedek Horváth pa na tretjem mestu. Najstarejši otrok družine Joakim se je udeležil hoby-teka in je bil sedmi. Z njim je bežala tudi mama Renata Düh Horváth. Oče Tibor Horváth je bil udeleženec glavnega teka, v cilj je pribežal kot 18. Čestitamo!

Mladina

- Nacisti na morju : skrajna desnica želi s svojo ladjo vračati begunce pred libijsko obalo /Igor Jurekovič. – št. 31, 04.08.2017, str. 7
- SDS v Orbanovem objemu /Borut Mekina. – št. 31, 04.08.2017, str. 16-21
- Nevermore* : nasvidenje, gospod profesor /Dino Bauk. – št. 31, 04.08.2017, str. 26-27
- Zbogom, orožje? : zdaj, ko se je v Mosulu polegel prah in se ljudje v provinci Ninive počasi spet postavljajo na noge, se lahko začne naslednja vojna /Erik Valenčič. – št. 31, 04.08.2017, str. 36-39
- Zakaj ljudje demonstrirajo? : kaj nam pripovedujejo podobe? O antagonističnem in hkrati sodobnem pojavu /Elke Schmitter. – št. 31, 04.08.2017, str. 42-44 (c 2017 Der Spiegel)

Reporter

- Kučan nima nič večje pravice ne vedeti, kot imam jaz pravico vedeti : Rado Pezdir, ekonomist, raziskovalec in publicist. / Igor Kršinar. – št. 32, 07.08.2017, str. 29-35
- Tito Akbar!* /Drago Karl Ocvirk. – št. 32, 07.08.2017, str. 41
- Vzpon liberalnega socializma : iz socializma 20. V socializmu 21. Stoletja /Svetozar Pejović. – št. 32, 07.08.2017, str. 46-51

Periodične publikacije – kazala

- **Current Issues in Language Planning, Volume 18, Issue 3, 2017**
<http://www.tandfonline.com/toc/rcp20/18/3?nav=toCList>
- **National Identities, Volume 19, Issue 1, 2017**
Themed Section: Dividing United Europe Stereotypes, prejudices and the European (economic) crisis
<http://www.tandfonline.com/toc/cnid20/19/1?nav=toCList>
- **International journal of the sociology of language, Founded by Fishman, Joshua A. Ed. by Garcia Otheguy, Ofelia, Volume 2017, Issue 246 (Jul 2017)**
Special Issue: Indigenous Language Regimes in the Americas Issue Editor: Serafín M. Coronel-Molina

<https://www.degruyter.com/view/j/ijsl.2017.2017.issue-246/issue-files/ijsl.2017.2017.issue-246.xml>

- Intercultural Education, Volume 28, Issue 3, 2017

<http://www.tandfonline.com/toc/ceji20/current>

- Migracijske i etničke teme, Vol. 33, No. 1, 2017

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=14982